

Marginaaliryhmät korkeakoulutuksessa: opiskelemaan hakeutuminen, opiskelukokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat

Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:26

Marginaaliryhmät korkeakoulutuksessa: opiskelemaan hakeutuminen, opiskelukokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat

Hanna Nori, Anu Lyytinen, Henna Juusola,
Vuokko Kohtamäki ja Jussi Kivistö

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

© 2021 tekijät ja opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN pdf: 978-952-263-881-6

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Marginaaliryhmät korkeakoulutuksessa: opiskelemaan hakeutuminen, opiskelukokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2021:26	Teema	Koulutus
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Tekijät	Hanna Nori, Anu Lyytinen, Henna Juusola, Vuokko Kohtamäki ja Jussi Kivistö	
Kieli	suomi	Sivumäärä 72

Tiivistelmä

Artikkeli on osa Eurostudent VII -julkaisusarjaa. Artikkelissa tarkastellaan korkeakoulutuksen marginaaliryhmien – maahanmuuttajataustaisten, vammaisten ja mielenterveysongelmista kärsivien – opiskelemaan hakeutumista, opiskelukokemuksia sekä tulevaisuuden suunnitelmia. Artikkelin keskeisenä johtopäätöksenä on, että marginaaliryhmiin kuuluvien ja muiden opiskelijoiden opiskelukokemusten ja tulevaisuuskuvan välillä on selviä eroja. Samalla on huomioitava, että myös marginaaliryhmien välillä on selvästi tunnistettavia eroja kokemuksissa. Mielenterveysongelmista kärsivillä on eniten ongelmia ja haasteita opiskelussaan, ja heillä kokonaisvaltainen tyytymättömyys näkyy myös suurena opintojen keskeyttämiskärsivinä. Sen sijaan maahanmuuttajataustaiset opiskelijat erottuvat ryhmänä, jolla on vähiten vaikeuksia opintopolullaan. Toisaalta pitää muistaa, että ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien kokemukset ja tuen tarve ovat erilaiset. Myös vammaisia ja toimintarajoitteisia opiskelijoita kuvaa samanlainen heterogeenisyys: osalla opiskelijoista toimintarajoite häiritsee huomattavasti opiskelujen etenemistä ja uskoa tulevaisuuteen, osa opiskelijoista ei juuri eroa ilman toimintarajoitetta olevista. Artikkelin lopuksi esitämme johtopäätöksiä ja aiempaan tutkimuskirjallisuuteen perustuvia suosituksia, joilla voidaan tukea marginaaliryhmien opiskelua ja ehkäistä opintojen keskeyttämistä.

Asiasanat	koulutus, korkeakoulutus, opiskelijat, tasa-arvo, maahanmuuttajat, vammaiset, mielenterveyshäiriöt		
ISBN PDF	978-952-263-881-6	ISSN PDF	1799-0351
Asianumero	VN/13004/2020	Hankenumero	

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-881-6>

Marginella grupper i högskoleutbildningen: ansökan till studier, erfarenheter av studierna och framtidsplaner

---

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:26	Tema	Utbildning
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Författare	Nori, Hanna; Lyytinen, Anu; Juusola, Henna; Kohtamäki, Vuokko; Kivistö, Jussi	
Språk	Sidantal	72
finska		

Referat

Artikeln är en del av publikationsserien Eurostudent VII. I artikeln granskas hur marginella grupper inom högskoleutbildningen – personer med invandrabakgrund, personer med funktionsnedsättning och personer med psykisk ohälsa – söker sig till studier, vilka erfarenheter de har av studierna och vilka framtidsplaner de har. Den centrala slutsatsen i artikeln är att det finns tydliga skillnader i erfarenheterna av studierna och synen på framtiden mellan dem som hör till marginella grupper och andra studerande. Samtidigt bör det beaktas att det också finns tydligt identifierbara skillnader i erfarenheterna mellan de marginella grupperna. Personer med psykisk ohälsa har mest problem och utmaningar i sina studier, och deras övergripande missnöje innebär också en stor risk för att studierna avbryts. Studerande med invandrabakgrund utgör däremot den grupp som har minst svårigheter på sin studieväg. Man bör dock komma ihåg att erfarenheterna och stödbehovet hos första och andra generationens invandrare är olika. Samma slags heterogenitet beskriver även studerande med funktionsnedsättning. För en del studerande försvårar begränsningen i funktionsförmågan avsevärt studierna och tron på framtiden medan en del studerande knappt skiljer sig från dem som inte har en begränsning i funktionsförmågan. I slutet av artikeln finns rekommendationer som baserar sig på slutsatserna och tidigare forskningslitteratur och som kan stödja marginella grupperas studerande och bidra till att förebygga avbrytande av studierna.

Nyckelord utbildning, högskoleutbildning, studerande, jämlikhet, invandrare, personer med funktionsnedsättning, mentala störningar

---

ISBN PDF	978-952-263-881-6	ISSN PDF	1799-0351
Ärendenummer	VN/13004/2020	Projektnummer	

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-881-6>

Marginalised groups in higher education: seeking education, learning experiences and plans for the future

---

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2021:26	Subject	Education
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Authors	Nori, Hanna; Lyytinen, Anu; Juusola, Henna; Kohtamäki, Vuokko; Kivistö, Jussi	
Language	Finnish	Pages 72

Abstract

This article is part of the EUROSTUDENT VII series of surveys. The article explores whether and how certain marginalised groups in higher education – persons with immigrant backgrounds, physical disabilities and mental disorders – seek education, and their learning experiences and plans for the future. The key conclusion of the article is that there are clear differences in the learning experiences and images of the future between those belonging to marginalised groups and other students. It is also noteworthy that clear differences in the experiences can be identified between the different marginalised groups as well. Persons with mental disorders face the greatest problems and challenges in their studies, and among them overall dissatisfaction can also be seen as a major risk to discontinue their studies. Instead, students with immigrant backgrounds had the least problems in their learning paths. However, it should also be noted that the experiences and need for support differ between first and second generation immigrants. The groups of students with physical disabilities are very heterogeneous: for some students the disability causes major problems in making progress in their studies and their faith in the future, while for some there is hardly any difference compared to students with no disabilities. The recommendations based on the conclusions and earlier research literature aim to support the studies of marginalised groups and prevent them from dropping out.

Keywords education, higher education, students, equality, immigrants, persons with disabilities, mental disorders

---

ISBN PDF	978-952-263-881-6	ISSN PDF	1799-0351
Reference number	VN/13004/2020	Project number	

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-881-6>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Korkeakoulutusmahdollisuuksien tasa-arvo ja marginaaliryhmät	8
3	Tilastotietoa korkeakoulutuksen marginaaliryhmistä	10
	3.1 Maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset	10
	3.2 Vammaiset ja toimintarajoitteiset	11
	3.3 Mielensterveysongelmista kärsivät.....	12
4	Tutkimuskysymykset, aineisto ja menetelmät	14
5	Tulokset	16
	5.1 Maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset	16
	5.1.1 Opiskelemaan hakeminen ja pääsy	16
	5.1.2 Opiskelukokemukset	17
	5.1.3 Tulevaisuudensuunnitelmat ja -odotukset.....	21
	5.2 Vammaiset ja toimintarajoitteiset	23
	5.2.1 Opiskelemaan hakeminen ja pääsy	23
	5.2.2 Opiskelukokemukset	24
	5.2.3 Tulevaisuudensuunnitelmat ja -odotukset.....	33
	5.3 Mielensterveysongelmista kärsivät.....	37
	5.3.1 Opiskelemaan hakeminen ja pääsy	37
	5.3.2 Opiskelukokemukset	37
	5.3.3 Tulevaisuudensuunnitelmat ja -odotukset.....	41
6	Pohdinta ja johtopäätökset	44
7	Tutkimustuloksiin perustuvat suositukset	51
	Liite. EUROSTUDENT VII kyselylomake	52
	Lähteet	71

1 Johdanto

”Myös maahanmuuttajat, maahanmuuttajataustaiset, vammaiset ja toimintarajoitteiset sekä muut haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät jäävät koulutuksessa ja osaamisessa muista väestöryhmistä jälkeen.” (Valtioneuvosto 2019.)

Edellä oleva suora lainaus Sanna Marinin hallitusohjelmasta ”Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi”, esittää tiivistetysti artikkelimme lähtökohdan. Artikkelissa tarkastelemme korkeakoulutuksen vähemmistöryhmien korkeakoulutukseen hakeutumista, opiskelukokemuksia ja tulevaisuuden suunnitelmia, sekä pohdimme keinoja heidän koulutuksellisen tasa-arvonsa parantamiseen.

Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvotutkimuksella on Suomessa pitkät perinteet. Tasa-arvon ajatellaan toteutuvan hyvin, jos koulutukseen pääseminen ei ole yhteydessä hakijoiden perhetaustaan, asuinpaikkaan, äidinkieleen tai sukupuoleen. Edellä mainitut tasa-arvotarkastelun osa-alueet olivat lähtökohtina myös valtioneuvoston rahoittamassa GATE-hankkeessa, jossa tutkittiin korkeakoulutuksen saavutettavuuden ja tasa-arvon tilaa Suomessa viimeisen 30 vuoden aikana sekä kartoitettiin koulutuksellisen tasa-arvon tavoitteita ja käytänteitä eurooppalaisessa viitekehyksessä (ks. Nori, Juusola, Kohtamäki, Lyytinen & Kivistö 2021).

Vähemmälle huomiolle on sen sijaan jäänyt erilaisten korkeakoulutuksen marginaaliryhmien tasa-arvon toteutuminen opiskelemaan pääsyssä ja opiskeluun liittyvissä kokemuksissa. Suomessa on siis tässä kohdassa selvä tutkimuksellinen aukko. Marginaaliryhmiin voidaan lukea maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset, vammaiset ja erilaisia toimintarajoitteita omaavat sekä muut erityisen haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt. Viimeksi mainittuihin lukeutuvat muun muassa mielenterveysongelmista kärsivät korkeakouluopiskelijat, joiden määrä on lisääntynyt 2000-luvulla huomattavasti (Kunttu, Pesonen & Saari 2016).

Marginaaliryhmiin lukeutuvien opiskelijoiden koulutuksellisen tasa-arvon tutkiminen ja käytännön tukitoimet ovat pääasiassa erilaisten määräaikaisten hankkeiden ja selvitysluonteisten raporttien varassa. Näiden perusteella tiedämme, että monet vähemmistöryhmiin lukeutuvat hakevat ja pääsevät korkeakoulutukseen valtaväestöä harvemmin, ja he myös keskeyttävät opintonsa herkemmin. Lisäksi opintojen jälkeinen työllistyminen on heille muita vaikeampaa ja hitaampaa. (ks. esim. OKM 2018; OECD 2018; Airas ym. 2019.) Eurostudent-aineistot antavat erinomaisen mahdollisuuden myös marginaaliryhmien tilanteen ja kokemusten pitkäjänteisempään tarkasteluun.

2 Korkeakoulutusmahdollisuuksien tasa-arvo ja marginaaliryhmät

Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvo on ollut Suomen tavamerkin kaltainen tunnus korkeakoulupolitiikassa. Niin sanottuja koulutuksen umpiperiä on pyritty välttämään mahdollistamalla esimerkiksi ammatillisen koulutuksen väylän valinneille siirtyminen korkeakoulutukseen eli joko ammattikorkeakouluun tai yliopistoon. Lukiokoulutus tai lukiosta valmistuminen ei ole välttämätön edellytys korkeakouluttautumiseen. Korkeakoulupolitiikan tavoitteilla ja toimilla on pyritty edistämään muun muassa pääsyä korkeakoulutukseen kattavan koulutustarjonnan avulla ja opiskelijoiden taustatekijöistä riippumatta. Korkeakoulutusmahdollisuuksien tasa-arvo kytkeytyy myös korkeakoulutukseen hakeutumiseen eikä vain pääsyyn. Karhusen ja Uusitalon (2017) mukaan viimeisen 50 vuoden aikana ei Suomessa ole tapahtunut muutosta sen suhteen, miten vanhempien tausta on yhteydessä lasten hakeutumiseen yliopistokoulutukseen. Perheiden kulttuuriset ja taloudelliset resurssit eivät jakaudu tasan ja eriarvoistuminen on yhteiskunnan tasolla enemmänkin vahvistunut kuin lieventynyt. Eriarvoistumisen korostuminen yhteiskunnassa heijastuu nuorten elämään jo huomattavasti aiemmin kuin korkeakoulutukseen hakeudutaan (vrt. Finnegan ym. 2014).

Korkeakouluissa opiskelevien tai potentiaalisten opiskelijoiden marginaaliryhmiin kuulumisen on kytketty esimerkiksi sosiaaliseen taustaan, eriytyneisiin koulutuspolkuihin ja perheiden taloudelliseen tilanteeseen. Vähemmistöllä tarkoitetaan pienempää osaa jostakin ryhmästä. Tässä tekstissä käytetään vähemmistö- ja marginaaliryhmää samaa tarkoittavana terminä. Korkeakoulutuksen marginaaliryhmiä ei Suomessa kuitenkaan ole kattavasti määritelty, vaikka yhteiskunnassa tunnustetaan olevan tiettyjä kulttuurisia ja kielellisiä marginaaliryhmiä. Kansainväliset esimerkit osoittavat, että vähemmistöryhmiin kuulumisen voi perustua esimerkiksi kieleen, kulttuuriin, etniseen taustaan, ihonväriin, maan historiaan, kansalaisuuteen ja syntymämaahan sekä sosiaaliseen asemaan. Marginaaliryhmiin katsotaan kuuluvaksi myös vammaiset ja toimintarajoitteiset henkilöt, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Eri maissa on luonnollisesti eroja sen suhteen, mitkä väestöryhmät ovat virallisesti tunnustettu vähemmistö- eli marginaaliryhmiksi tai kuinka suuri osuus väestöstä kuuluu vähemmistöryhmiin tai miten eri vähemmistöryhmät huomioidaan korkeakoulutuksessa. (Juusola & Kohtamäki 2020.) Vähemmistöryhmien huomioimisessa on eroja myös korkeakoulujen välillä. Maineikkaimpiin kansainvälisiin yliopistoihin hakeutuvat ja pääsevät ensisijaisesti muut kuin marginaaliryhmiin kuuluvat.

Sama henkilö voi myös kuulua useampaan marginaaliryhmään; marginaalisuuskin voi tässä mielessä kasaantua. On siis tärkeää huomata, että korkeakoulutuksen marginaaliryhmät eivät ole homogeenisia ryhmiä. Ryhmien välillä ja ryhmien sisällä on yleensä eroja, sillä esimerkiksi kulttuuriset ja taloudelliset resurssit eivät jakaudu tasaisesti. Marginaaliryhmien luokitteluja kehitetään ja uudistetaan vastaamaan vallitsevaa tilannetta. Erilaiset luokittelut ja ryhmittelyt ovat johtaneet marginaaliryhmiä koskevaan homogeeniseen ajatteluun päätöksenteossa, maakohtaisten politiikkatoimien hajanaisuuteen ja sirpalemaisuuteen erityisesti marginaaliryhmän tai yksittäisen marginaaliryhmään kuuluvan henkilön näkökulmasta. Koulutukselle annettu vahva merkitys ja tehtävä yhteiskunta-, talous- ja koulutuspolitiikassa sosiaalisten ja taloudellisten ongelmien ratkaisijana tuo politiikkatoimiin moninaisuutta mutta johtaa myös hajanaisuuteen kokonaisuuden näkökulmasta. (Kohtamäki 2021.)

3 Tilastotietoa korkeakoulutuksen marginaaliryhmistä

3.1 Maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset

Ulkomaalaistaustaisten osuus on kasvanut Suomessa tasaisesti viimeisten vuosikymmenien aikana. Tilastokeskus määrittelee ulkomaalaistaustaisiksi ne ”henkilöt, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla”. Tämän syntyperäluokitukseen pohjautuvan määrittelyn perusteella ensimmäisen polven maahanmuuttajiksi määrittyvät ulkomailla syntyneet ja toisen polven maahanmuuttajiksi Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset henkilöt. Ulkomaalaistaustaisia henkilöitä oli Suomessa yhteensä 423 494 (8 % väestöstä) vuonna 2019. Suurin osa heistä oli ensimmäisen polven maahanmuuttajia (83 %). Toisen polven maahanmuuttajien osuus oli 17 prosenttia. Suomeen muuttaneiden tyypillisimpiä taustamaita ovat entinen Neuvostoliitto, Viro, Irak, Somalia ja entinen Jugoslavia. (Suomen virallinen tilasto 2020.)

Neljännes (25 %) 15 vuotta täyttäneestä ulkomaalaistaustaisesta väestöstä oli suorittanut korkeakoulututkinnon vuonna 2018. Naisista korkeakoulutettuja oli 29 prosenttia ja miehistä 22 prosenttia. Tutkijankoulutusta lukuun ottamatta korkeakoulututkinnon suorittaneiden ulkomaalaistaustaisten naisten osuus oli miehiä korkeampi kaikilla korkeakoulutusasteilla. Ulkomaalaistaustaiset naiset ovat myös hieman korkeammin koulutettuja kuin suomalaiset miehet (28 %), mutta matalammin koulutettuja kuin suomalaiset naiset (36 %). (Suomen virallinen tilasto 2019.)

Sukupuolen ja koulutusalan mukaan tarkasteltuna ulkomaalaistaustaisen väestön koulutus rakenne on hyvin samankaltainen kuin suomalaisen väestön, joskin ulkomaalaistaustaisten keskuudessa koulutusalat eivät ole yhtä vahvasti sukupuolen mukaan eriytyneitä kuin suomalaistaustaisten keskuudessa. (Suomen virallinen tilasto 2019.)

Maahanmuuttajataustaisten osuus uusista korkeakouluopiskelijoista ja koko väestössä on Suomessa kuitenkin kansainvälisesti vertaillen matala. Keskimäärin vain kolme prosenttia uusista alemman korkeakoulututkinnon opiskelijoista (18–24-vuotiaat) oli ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia vuonna 2015. Vastaavan ikäryhmän maahanmuuttajien osuus koko väestössä oli kuusi prosenttia. (OECD 2018.)

Ensimmäisen polven maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä on pysynyt melko tasaisena suomalaisissa korkeakouluissa vuosina 2012–2017 (osuus noin 4,7 % kaikista

korkeakouluopiskelijoista). Sen sijaan toisen polven maahanmuuttajien opinto-oikeuksien määrä on nelinkertaistunut, mutta heidän osuutensa on silti edelleen hyvin pieni (alle 0,5 %) kaikista korkeakouluopiskelijoista. (Airas ym. 2019, 45–46.)

Maahanmuuttajataustalla ei ole havaittu olevan selkeää yhteyttä korkeakouluopintojen läpäisyyn Suomessa. Toisen polven maahanmuuttajien läpäisyaste oli jopa hieman korkeampi (46 % tavoitteellisessa suoritusajassa ja 72,9 % kolme vuotta tavoitteellisen suoritusajan jälkeen) kuin ei-maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden läpäisyaste (43 % tavoitteellisessa suoritusajassa ja 72,8 % kolme vuotta tavoitteelliseen suoritusajan jälkeen) vuonna 2017. Ensimmäisen polven maahanmuuttajien läpäisyaste oli hieman matalampi. Heistä 68 prosenttia oli läpäissyt opinnot kolme vuotta tavoitteellisen suoritusajan jälkeen. (OECD 2019, 219.)

Karvi (ks. Airas ym. 2019) on toteuttanut arvioinnin, jossa selvitettiin ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden korkeakoulutukseen hakeutumisen ja opintojen etenemisen esteitä ja edistäviä tekijöitä. Arvioinnin tulokset osoittavat, että suomalaiset korkeakoulut eivät vielä tunnista ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita omaksi ryhmäkseen, jolla on tarvetta positiiviselle erityiskohtelulle. Arviointiryhmä suosittaakin korkeakouluja kehittämään systemaattisia tunnistamisen tapoja ja erilaisia erityiskohtelun muotoja, joiden avulla viestintää, ohjausta ja tukea voidaan kohdentaa maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. (Airas ym. 2019.)

3.2 Vammaiset ja toimintarajoitteiset

Tässä alaluvussa tarkastellaan korkeakouluopiskelijoita, joilla on fyysinen vamma, vaiva, toimintarajoite tai pitkäaikainen terveysongelma¹. Pitkäaikaisella terveysongelmalla tarkoitetaan sellaista terveysongelmaa, joka on kestänyt tai todennäköisesti kestää vähintään kuusi kuukautta. Tässä yhteydessä pitkäaikaisella terveysongelmalla viitataan muuhun terveysongelmaan kuin mielenterveysongelmaan, sillä mielenterveysongelmasta kärsiviä käsitellään artikkelissa omana kokonaisuutenaan.

Käsitteellisenä lähtökohtana vammaisuudelle on tässä artikkelissa ihmisoikeusperustaisuutta korostava Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, jonka mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan

¹ Luokittelu perustuu Eurostudent VII -aineiston kyselylomakkeessa korkeakouluopiskelijoille esitettyihin vaihtoehtoihin kysymyksessä 6.10.

osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa (2016/27, 1 artikla). Vammaisuus-käsitteen rinnalla käytetään myös toimintarajoite-käsitettä ja ne voidaan tulkita joko synonyymeinä tai toisistaan poikkeavina käsitteinä. Jälkimmäinen voi olla tarpeen silloin, kun määritellään erilaisia tukia ja palveluita. Tässä artikkelissa tavoitteena on korostaa vammaisuutta sosiaalisesta ja ihmisoikeusperustaisesta näkökulmasta, tiedostamalla kuitenkin, että vammaisten henkilöiden yhtenä ominaisuutena on jokin toimintarajoite. (Nurmi-Koikkalainen ym. 2017.)

Vammaisten korkeakouluopiskelijoiden tarkka määrä ei ole tiedossa, sillä saatavilla olevat tilastotiedot ovat puutteellisia ja eri tilastoissa vammaisuus määritellään eri tavoin. Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen (KELA) ammatillisen kuntoutuksen tukea² myönnettiin vuonna 2019 yhteensä 1455 korkeakouluopiskelijalle (KELA 2019), mikä on noin prosentti kaikista yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevista opiskelijoista³. Viime aikaisissa vammaisia korkeakouluopiskelijoita koskevissa selvityksissä vammaisten opiskelijoiden määrä on kuitenkin arvioitu huomattavasti korkeammaksi: esimerkiksi vuonna 2017 vammaisia arvioitiin olevan noin kuusi prosenttia (Heini & Klemetti 2018). Vuonna 2016 tehdyn korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan suomalaisista korkeakouluopiskelijoista oppimisvaikeus tai muu oppimiseen vaikuttava sairaus tai vamma oli todettu 8,2 prosentilla (amk 10,6 %, yo 6,5 %). Yleisin oli lukivaikeus (5,4 %). Muita todettuja vaikeuksia tai sairauksia olivat muun muassa Aspergerin oireyhtymä, tarkkaavaisuushäiriö, hahmottamisen vaikeus sekä näkö- tai kuulovamma. (Kunttu, Pesonen & Saari 2016.)

3.3 Mielen terveysongelmista kärsivät

Vaikka nuorten mielen terveyden häiriöistä on uutisoitu viime vuosina paljon, tutkimusnäyttö ei tue päätelmää nuorten psyykkisen pahoinvoinnin lisääntymisestä⁴. Pikemminkin vaikuttaa siltä, että pahoinvointi keskittyy tiettyihin ryhmiin aiempaa selvemmin. Esimerkiksi nuorten masennus on lisääntynyt 2000-luvulla erityisesti sosioekonomisesti huono-osaisemmista perheistä tulevilla nuorilla (Torikka ym. 2014). Nuoruus on merkittävä ajanjakso mielen terveyden häiriöiden synnyssä, sillä suurin osa aikuisten mielen terveysongelmista puhkeaa ennen 24 vuoden ikää. Nuorilla esiintyy usein yhtä aikaa useampia

² Ammatillisen kuntoutustuen myönnön edellytyksenä on lääkärin lausunto tuen tarpeesta (ks. <https://www.kela.fi/mita-kuntoutus-on>).

³ Tiedot perustuvat Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tietoihin, kun tarkastelussa on vuosi 2019. Lukumäärä (293 199 korkeakouluopiskelijaa) kattaa yliopistoissa sekä kandidaatti-, maisteri-, lisensiaatin- että tohtorintutkintoa suorittavat henkilöt. Ammattikorkeakoulutuksessa huomioidaan ammattikorkeakoulututkintoa ja ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat (ks. <https://vipunen.fi/fi-fi>).

⁴ Toisaalta on hyvä muistaa, että nämä tutkimukset oli tehty ennen koronapandemiaa. Koronarajoitusten vaikutuksista nuorten mielen terveyteen saadaan tietoa myöhemmin, kun aiheesta tehdyt tutkimukset julkaistaan. Jo nyt on kuitenkin pystytty osoittamaan, että nuorten, 15–25-vuotiaiden tyytyväisyys elämään on laskenut 0,5 kouluvuoden verran (ks. Lahtinen & Myllyniemi 2021).

psykkisiä ongelmia, ja niihin liittyy varsin usein vahingollista terveyskäyttäytymistä, kuten runsasta alkoholin käyttöä. (Kaltiala-Heino, Marttunen & Fröjd 2015.)

Yliopisto-opiskelijoilla on todettu esiintyvän enemmän mielenterveyden häiriöitä kuin muulla väestöllä. Oksanen ym. (2017) selittävät tätä korkeakouluopiskeluun liittyvillä ongelmilla: menestyspaineilla, riittämättömyyden tunteilla, taloudellisilla vaikeuksilla ja epävarmuudella tulevaisuuden suhteen. Näiden ohella opiskelijan arkeen heijastuvat myös laajemmat yhteiskunnalliset olosuhteet ja muutokset. Suurin osa korkeakouluopiskelijoista tekee töitä opiskelujen ohessa, ja näin ollen myös työelämään liittyvät vaatimukset saattavat kuormittaa opiskelijoita.

Yliopisto-opiskelijoille tehtyjen terveystieteiden perusteella tiedetään muun muassa, että opiskelijoiden stressin kokeminen lisääntyi vuosien 2000 ja 2012 välisenä aikana 22 prosentista 28 prosenttiin (Oksanen ym. 2017). Psykkinen oireilu oli tyypillisempää naisilla (30 %) kuin miehillä (18 %) ja vanhemmilla (27 %) kuin nuoremmilla (24 %) opiskelijoilla. Yleisimmät mielenterveyden häiriöt yliopisto-opiskelijoilla vuonna 2012 olivat masentuneisuus (15 %), ahdistuneisuus (13 %), keskittymisongelmat (18 %) ja jännittäminen (18 %). Erilaisten psykkinen ongelmien yhtäaikainen esiintyminen oli naisilla ja vanhemmilla opiskelijoilla muita yleisempää. Vuonna 2012 vajaa viidennes (18 %) opiskelijoista kertoi kärsivänsä useammasta kuin yhdestä psykkinisestä häiriöstä (Oksanen ym. 2017, 117.)

Korkeakouluopiskelijoille vuonna 2016 teetetyn valtakunnallisen terveystieteiden mukaan opiskelijoista henkisen hyvinvointinsa hyväksi tai erittäin hyväksi arvioi kaksi kolmesta (66 %) vastaajasta. Vuoteen 2012 verrattuna aiempaa hiukan useampi opiskelija arvioi henkisen hyvinvointinsa hyväksi. 2000-luvun alusta vuoteen 2016 psykkinen oireilu oli kuitenkin lisääntynyt. Vuonna 2016 yleisimmät todetut pitkäkestoiset mielenterveysongelmat korkeakouluopiskelijoilla olivat masennus (9 %), ahdistuneisuus (7 %) ja syömis-häiriöt (2 %). Erilaisten psykkinen vaikeuksien kokeminen oli kuitenkin yleisempää: noin 30 prosentilla opiskelijoista oli psykkinistä oireilua, kuten jatkuvan ylirasituksen kokemista, itsensä onnettomaksi ja masentuneeksi tuntemista, keskittymisvaikeuksia, huolien takia valvomista sekä itseluottamuksen menettämistä. Ongelmat olivat yleisempiä naisilla ja pidempään opiskelleilla, mutta korkeakoulusektoreiden välillä ei ollut eroja. Vuodesta 2000 alkaen psykkinen ongelmat ovat lisääntyneet erityisesti miehillä. (Kunttu, Pesonen & Saari 2017.)

4 Tutkimuskysymykset, aineisto ja menetelmät

Tarkastelemme tässä artikkelissa korkeakoulutuksen vähemmistö- eli marginaaliryhmiä: maahanmuuttajia ja maahanmuuttajataustaisia, vammaisia ja toimintarajoitteisia sekä mielenterveysongelmista kärsiviä opiskelijoita. Tutkimuksen aineistona hyödynnämme Eurostudent VII -tutkimuksen tilastoaineistoa. Aineisto kerättiin sähköisenä kyselynä keväällä 2019. Kysely lähetettiin yhteensä 25 934:lle otokseen valikoituneelle korkeakouluopiskelijalle, ja hyväksytyjä vastauksia saatiin määräaikaan mennessä 7 006 opiskelijalta (27,4 % otoksesta). Eurostudent VII -aineiston keräämisestä ja käsitteystä vastasi Tilastokeskus.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Kuinka paljon korkeakouluissa on marginaaliryhmiin kuuluvia?
2. Miten marginaaliryhmiin kuuluvat ovat hakeneet ja päässeet opiskelemaan muihin verrattuna?
3. Millaisia kokemuksia marginaaliryhmiin kuuluvilla on opiskelusta korkeakoulussa?
4. Millaisia tulevaisuuden suunnitelmia (ml. työllistyminen) marginaaliryhmiin kuuluvilla on?

Selvitämme Eurostudent-kyselylomakkeen (ks. liite 1) kysymyksen 6.10. sekä kysymyksistä 6.4. ja 2.3. yhdistetyn muuttujan avulla, kuinka paljon korkeakoulutuksessa on maahanmuuttajataustaisia ja erilaisia toimintarajoitteita omaavia tutkinto-opiskelijoita. Aiempaa koulutuspolkua, hakemiseen kulunutta aikaa ja opiskelun aloitusajankohtaa koskevien kysymysten 2.1.–2.6. avulla haemme vastauksia siihen, miten marginaaliryhmiin kuuluvat ovat hakeneet ja päässeet opiskelemaan. Opiskelun olosuhteita kuvaavia kysymyksiä (3.1.–3.9.) hyödynnämme selvittäessämme marginaaliryhmien opintojen etenemistä ja tyytyväisyyttä omaan suoriutumiseen opinnoissa. Kysymykset 6.11.–6.13. antavat taas vastauksia siihen, missä määrin erilaiset toimintarajoitteet (fyysiset ja psyykkiset) vaikeuttavat opiskelua ja miten omassa oppilaitoksessa/koko yhteiskunnassa on onnistuttu auttamaan rajoitteista selviytymistä.

Vertailemme marginaaliryhmiin kuuluvien opiskelijoiden vastauksia muiden opiskelijoiden vastauksiin. Näin saamme kokonaiskuvan siitä, miten tasa-arvoisena, yhdenvertaisena

ja saavutettavana erilaisista lähtökohdista tulevat opiskelijat kokevat suomalaisen korkeakoulutuksen. Eri ryhmien väliset vertailut teemme pääasiassa ristiintaulukointien ja khiin neliö -testien avulla. Analyysissä on käytetty Tilastokeskuksen määrittämää painokerrointa.

5 Tulokset

5.1 Maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset

5.1.1 Opiskelemaan hakeminen ja pääsy

Tässä alaluvussa tarkastellaan ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien korkeakoulutukseen pääsyä, opiskelukokemuksia sekä tulevaisuuden suunnitelmia ja suhteutetaan niitä suomalaistaustaisten tutkinto-opiskelijoiden kokemuksiin Eurostudent-kyseilyn tulosten pohjalta. Kyselyyn vastasi yhteensä 90 ensimmäisen polven maahanmuuttajaa, 183 toisen polven maahanmuuttajaa ja 5039 suomalaistaustaista tutkinto-opiskelijaa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajalla tarkoitetaan ulkomaalaissyntyistä opiskelijaa, joka on suorittanut toisen asteen tutkinnon Suomessa. Vastaavasti toisen polven maahanmuuttajien vanhemmat/vanhempi ovat syntyneet ulkomailla, mutta opiskelija itse on syntynyt Suomessa ja suorittanut täällä myös toisen asteen tutkinnon.

Kyselyn tulokset osoittavat, että ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset eroavat toisistaan jonkin verran toisen asteen tutkinnon suhteen ($p < 0,05$). Suurin osa toisen polven maahanmuuttajista oli suorittanut sen lukiossa (77 %), noin viidennes (20 %) ammatillisessa koulutuksessa ja kolme prosenttia muulla tavoin (esim. aikuislukiossa, aikuisille suunnatuissa ammatillisissa opinnoissa tai oppisopimuksella). Lukiokoulutus näyttää olevan toisen polven maahanmuuttajilla jopa hieman tyypillisempi kuin suomalaistaustaisilla opiskelijoilla, joista lukion oli käynyt 74 prosenttia. Sen sijaan ensimmäisen polven maahanmuuttajista vain 50 prosenttia oli suorittanut toisen asteen tutkinnon lukiossa. Heistä 42 prosentilla oli tutkinto ammatillisesta koulutuksesta ja kahdeksalla prosentilla muusta toisen asteen koulutuksesta.

Kyselyn tulokset havainnollistavat myös, että ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajat siirtyvät toisen asteen opinnoista korkeakouluopintoihin hieman nopeammin kuin suomalaistaustaiset opiskelijat. Erot eivät olleet kuitenkaan tilastollisesti merkitseviä. Ensimmäisen polven maahanmuuttajista 45 prosenttia oli siirtynyt korkeakouluopintoihin vuoden kuluessa toisen asteen opintojen jälkeen ja toisen polven maahanmuuttajista 39 prosenttia, kun suomalaistaustaisista opiskelijoista siirtyneiden osuus oli 34 prosenttia. Noin kolmannes kaikkein edellä mainittuihin ryhmiin kuuluvista oli siirtynyt korkeakouluopintoihin 1–2 vuoden kuluessa. Tätä kauemmin siirtymä oli kestänyt kolmanneksella (34 %) suomalaistaustaisista, 27 prosentilla toisen polven maahanmuuttajista ja 21 prosentilla ensimmäisen polven maahanmuuttajista.

Maahanmuuttaja- ja suomalaistaustaisten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja myöskään sen suhteen, opiskelivatko he parhaillaan yliopistossa vai ammattikorkeakoulussa tai millä alalla he opiskelivat. Ensimmäisen polven maahanmuuttajista yliopistoissa opiskeli 46 prosenttia ja ammattikorkeakouluissa 54 prosenttia. Toisen polven maahanmuuttajissa yliopisto-opiskelijoiden osuus oli hieman suurempi (52 %) ja ammattikorkeakouluissa opiskelevien osuus vastaavasti pienempi (48 %). Suomalaistaustaisista yliopistossa opiskeli 49 prosenttia ja ammattikorkeakoulussa 51 prosenttia.

Ryhmät erosivat taustatekijöidensä suhteen siinä, että ensimmäisen polven maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset olivat hieman vanhempia kuin toisen polven maahanmuuttajat ($p < 0,001$). He olivat kyselyn toteutushetkellä keskimäärin 29-vuotiaita ja toisen polven maahanmuuttajat 25–26-vuotiaita. Lisäksi vajaalla kolmanneksella (31 %) ensimmäisen polven maahanmuuttajista ja viidenneksellä (19 %) suomalaistaustaisista oli jo lapsia, kun taas toisen polven maahanmuuttajista lapsia oli vain viidellä prosentilla ($p < 0,01$).

5.1.2 Opiskelukokemukset

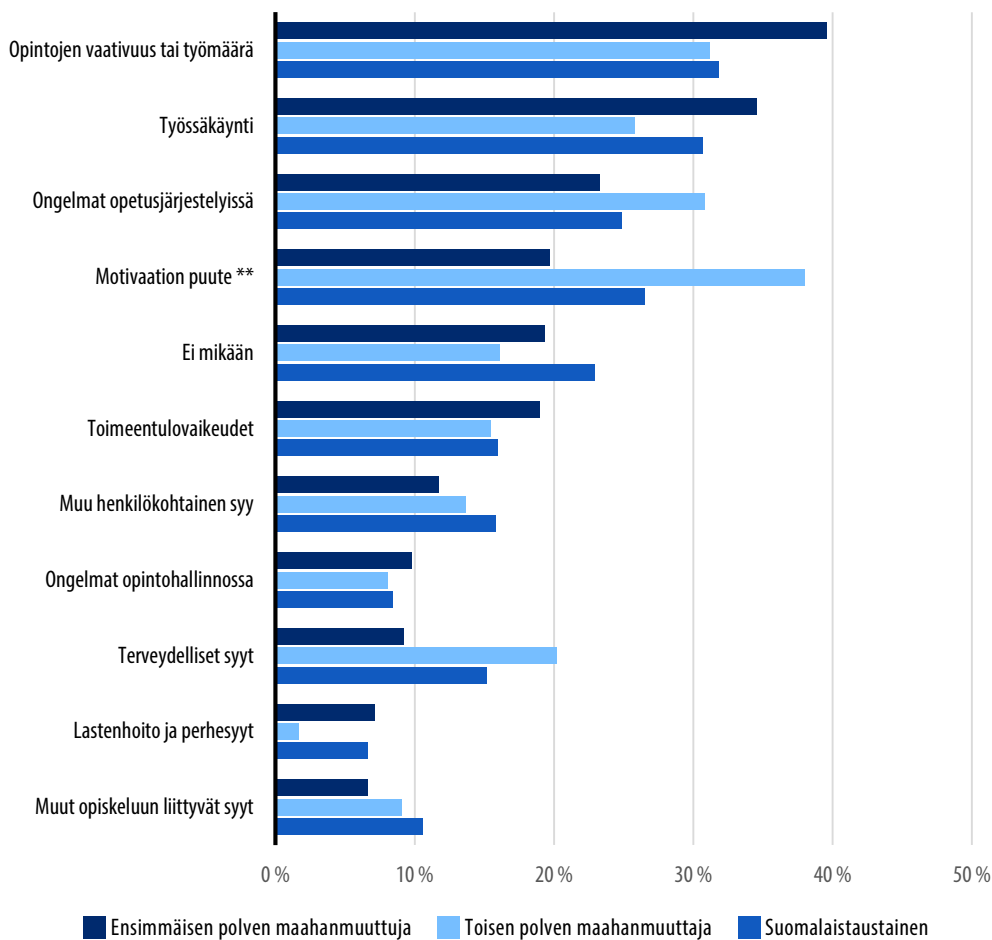
Kyselyn tulokset osoittavat, että ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten välillä on vain vähän tilastollisesti merkitseviä eroja opiskelukokemuksissa. On myös huomattava, että ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajat eivät muodosta yhtä homogeenista ryhmää, vaan heidän kokemuksensa eroavat monessa suhteessa toisistaan.

Tarkasteltaessa tutkinto-opintojen etenemistä vaikeuttavia tekijöitä havaitaan, että ainut tilastollisesti merkitsevä ero ryhmien välillä liittyy puutteelliseen opiskelumotivaatioon: toisen polven maahanmuuttajat kokivat puutteellisen opiskelumotivaation vaikeuttaneen opintojensa etenemistä huomattavasti useammin kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset ($p < 0,01$) (kuvio 1). Tämän lisäksi ongelmat opetusjärjestelyissä (31 %) sekä terveydelliset syyt (20 %) olivat vaikeuttaneet toisen polven maahanmuuttajien opintojen etenemistä hieman muita ryhmiä tyypillisemmin. Suomalaistaustaisista ja ensimmäisen polven maahanmuuttajista vain neljännes koki opetusjärjestelyjen ongelmien vaikeuttaneen opintojaan. Kuitenkin valtaosa myös toisen polven maahanmuuttajista (65 %) koki saamansa tuen opetus- ja oppimistilojen tarjonnassa täysin riittäväksi tai riittäväksi. Suomalaistaustaisista tätä mieltä oli 66 prosenttia. Tyytyväisimpiä olivat ensimmäisen polven maahanmuuttajat (70 %) ($p < 0,05$).

Ensimmäisen polven maahanmuuttajat kokivat puolestaan opintojen vaativuuden tai niiden työmäärän (40 %) sekä työssäkäynnin (35 %) vaikeuttaneen opintojensa etenemistä yleisemmin kuin toisen polven maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset. Työssäkäyntiin liittyvää tulosta selittänee osaltaan se, että ensimmäisen polven maahanmuuttajista

hieman suurempi osuus (66 %) teki ansiotyötä lukukauden aikana kuin toisen polven maahanmuuttajista (58 %) tai suomalaistaustaisista (57 %). Toisaalta heistä myös suurempi osuus (27 %) kuin muista ryhmistä (toisen polven maahanmuuttajista 19 % ja suomalaistaustaisista 21%) koki saaneensa riittävästi tukea opiskelun ja työssäkäynnin yhteensovittamiseen.

Kuvio 1. Tämänhetkisen tutkinnon etenemistä vaikeuttaneet tekijät

** $p < 0,01$

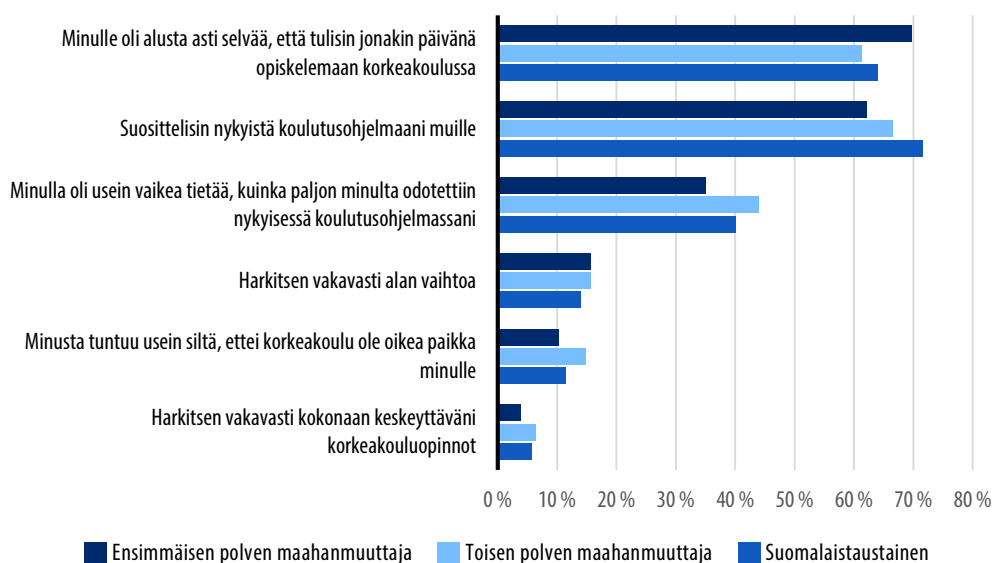
Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja sen suhteen, kuinka tyytyväisiä he olivat opetushenkilöstöltä saamaansa palautteeseen ja motivointiin. Tyytyväisimpiä olivat kuitenkin ensimmäisen polven maahanmuuttajat: heistä yli puolet oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että opetushenkilöstö oli motivoinut heitä tekemään parhaansa (52 %) ja oli hyvä selittämään asioita (59 %). Sen sijaan toisen polven maahanmuuttajien joukossa tyytyväisten osuus oli jonkin verran matalampi. Heistä 43 prosenttia koki

opetushenkilöstön motivoineen heitä tekemään parhaansa ja 39 prosenttia arvioi, että opetushenkilöstö on hyvä selittämään asioita. Suomalaistaustaisten arviot sijoituivat näiden kahden ryhmän välille. Sen sijaan opiskelun tukipalveluihin, kuten valmentaviin opintoihin, tuutorointiin ja akateemiseen kirjoittamiseen, saamaansa tukea piti riittävänä vain kolmannes ensimmäisen polven maahanmuuttajista, 40 prosenttia toisen polven maahanmuuttajista ja 42 prosenttia suomalaistaustaisista.

Pyydettyessä vastaajia arvioimaan koulutusohjelmansa opiskelijoiden keskinäisiä sekä opiskelijoiden ja opetushenkilöstön välisiä vuorovaikutussuhteita maahanmuuttajataustaiset, erityisesti ensimmäisen polven maahanmuuttajat, erosivat (tilastollisesti merkitsevästi) ainoastaan siinä, että heistä pienempi osuus (52 %) kuin suomalaistaustaisista (65 %) arvioi tuntevansa paljon opiskelutovereita, joiden kanssa voi vaihtaa ajatuksia koulutusalaan koskien ($p < 0,05$). Toisaalta ensimmäisen polven maahanmuuttajissa oli muita ryhmiä vähemmän myös niitä, jotka olivat eri mieltä väittämän kanssa.

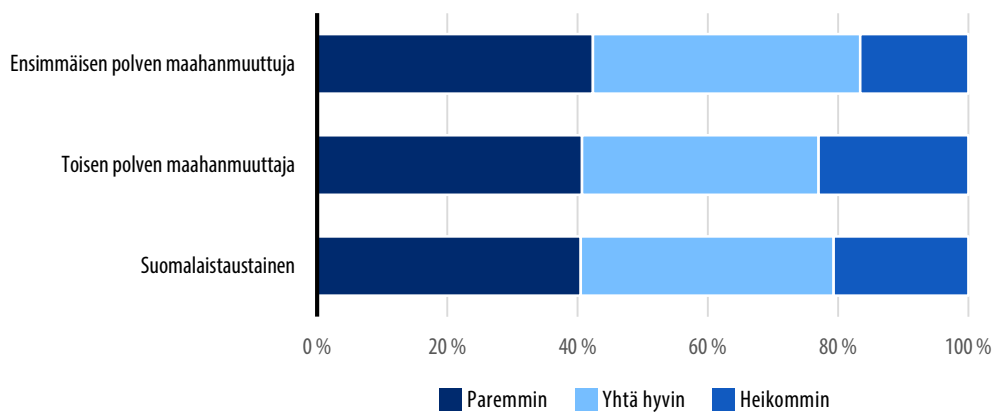
Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten tutkinto-opiskelijoiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja myöskään suhteessa kokemuksiin korkeakouluopiskelusta (kuvio 2). Suurimmalla osalla (yli 60 %) kaikkiin kolmeen ryhmään kuuluvista opinnot korkeakoulussa olivat kuuluneet suunnitelmiin alusta asti. Vastaavasti vain pieni osuus ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajista ja suomalaistaustaisista koki, ettei korkeakoulu ole oikea paikka heille. Alan vaihtoa oli harkinnut vakavasti 14–16 prosenttia ja korkeakouluopinnot keskeyttämistä kokonaan vain 4–6 prosenttia.

Kuvio 2. Kokemukset opiskelusta korkeakoulussa (täysin samaa mieltä tai samaa mieltä olevien %-osuus)

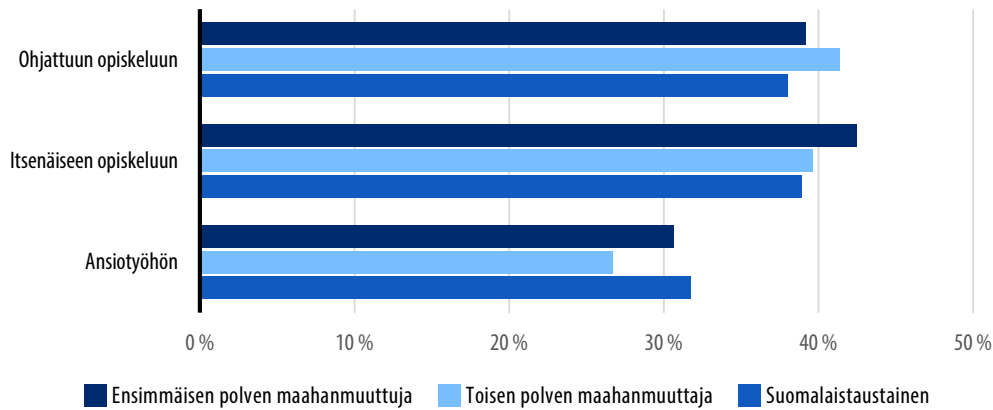

Suurin osa maahanmuuttajataustaisista tutkinto-opiskelijoista koki myös suoriutuvansa opinnoistaan vähintään yhtä hyvin tai paremmin kuin opiskelutovereihinsa. Heidän arvioinsa eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi suomalaistaustaisten opiskelijoiden arvioista. Ensimmäisen polven maahanmuuttajat arvioivat oman suoriutumisen kuitenkin hieman paremmaksi kuin toisen polven maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset opiskelijat (kuvio 3).

Kuvio 3. Opiskelijan arvio omasta suoriutumisestaan nykyisen koulutusohjelman opinnoissa verrattuna opiskelutovereihin

Kyselyssä selvitettiin myös ohjattuun ja itsenäiseen opiskeluun sekä ansiotyöhön käytettyä aikaa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajat käyttivät keskimäärin enemmän aikaa sekä opiskeluun (ohjattu ja itsenäinen opiskelu yhteensä 35 h/vko) että ansiotyöhön (15 h/vko) kuin toisen polven maahanmuuttajat (opiskelu yhteensä 28 h/vko ja ansiotyö 10,5 h/vko) ja suomalaistaustaiset (opiskelu yhteensä 29 h/vko ja ansiotyö 12 h/vko) ($p < 0,001$). Ryhmät eivät eronneet toisistaan kuitenkaan tilastollisesti merkitsevästi sen suhteen, kuinka paljon aikaa (vähemmän, yhtä paljon vai enemmän) he haluaisivat käyttää opiskeluun ja ansiotyöhön (kuvio 4).

Kuvio 4. Opiskelijoiden ajankäyttötoiveet ("Haluaisin käyttää enemmän aikaa"-osuus)

5.1.3 Tulevaisuudensuunnitelmat ja -odotukset

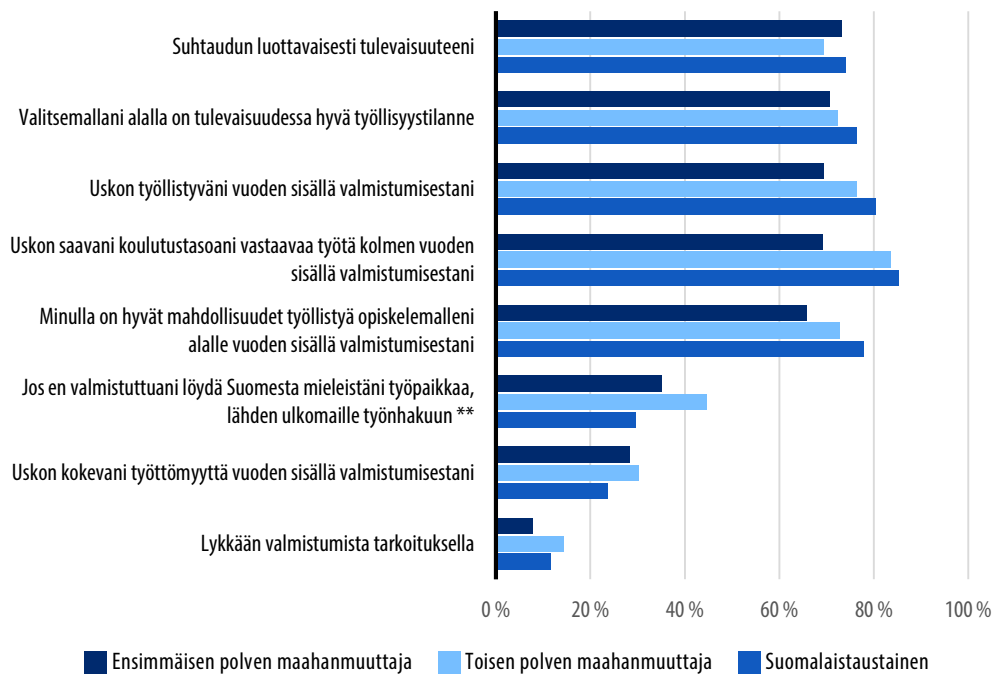
Lähes kaikki ensimmäisen polven (97 %) ja toisen polven (96 %) maahanmuuttajat aikoi-
vat suorittaa nykyisen tutkintonsa valmiiksi ja vain muutama prosentti vastasi, ettei ole
aikeissa suorittaa sitä loppuun. Suomalaistaustaisissa tutkinnon loppuun saattamista
suunnittelevien osuus (98 %) oli vain hieman maahanmuuttajataustaisia korkeampi. Opis-
kelun keskeyttämistä suunnittelevien osuus oli suhteellisesti korkein toisen polven maa-
hanmuuttajilla (4 %). He eivät aikoneet suorittaa tutkintoaan loppuun ensi sijassa hen-
kilökohtaisista syistä (2 %) tai koska he suunnittelivat siirtyvänsä muualle opiskelemaan
(1,8 %). Samat syyt olivat tärkeimpiä myös suomalaistaustaisilla, mutta opiskelun keskeyt-
tämistä suunnittelevien osuus oli heidän joukossaan pienempi (2 %). Ensimmäisen pol-
ven maahanmuuttajista tutkintoa ei aikonut suorittaa loppuun kolme prosenttia, koska he
olivat hankkineet opiskelupaikan suorittaakseen vain tietyn osan tutkinnosta (1,9 %) tai
aikoivat siirtyä opiskelemaan muualle (0,8 %) ($p < 0,01$).

Kysyttäessä, kuinka pitkään vastaajat olivat aktiivisesti opiskelleet kaiken kaikkiaan valmis-
tumisvaiheessa, ensimmäisen polven maahanmuuttajat arvioivat opintojensa kokonais-
keston lyhyemmäksi (keskimäärin 4,1 vuotta valmistumisvaiheessa) kuin toisen polven
maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset (keskimäärin 4,6 vuotta) ($p < 0,001$). Ero ensim-
mäisen polven maahanmuuttajien ja muiden ryhmien välillä ilmeni samansuuntaisena
sekä yliopisto- että ammattikorkeakouluopiskelijoilla, joskin ammattikorkeakouluopinto-
jen kokonaiskesto arvioitiin keskimäärin lyhyemmäksi kuin yliopisto-opintojen kesto.

Opiskelijoilta kysyttiin myös heidän tulevaisuuden suunnitelmistaan. Valtaosa opiskeli-
joista suhtautui luottavaisesti tulevaisuuteensa ja työllistymiseensä. Toisen polven maa-
hanmuuttajista ja suomalaistaustaisista hieman suurempi osuus uskoi saavansa koulu-
tustasoaan ja -alaansa vastaavaa työtä vuoden ja kolmen vuoden sisällä valmistumisesta

kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajista. Ero ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä (ks. kuvio 5). Vastaavasti alle kolmannes kaikkiin ryhmiin kuuluvista uskoi kokevansa työttömyyttä valmistumisen jälkeen ja vielä pienempi osuus suunnitteli lykkäävänsä valmistumista tarkoituksella. Sen sijaan mikäli Suomesta ei löydy töitä, toisen polven maahanmuuttajat (45 %) olivat ensimmäisen polven maahanmuuttajia (35 %) ja suomalaisia (30 %) halukkaampia lähtemään ulkomaille työnhakuun ($p < 0,01$).

Kuvio 5. Suhtautuminen tulevaisuuteen (täysin samaa mieltä tai samaa mieltä olevien %-osuus)

** $p < 0,01$

Yhteenveto

Korkeakoulutukseen hakeminen ja pääsy ei juuri erotellut ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajia suomalaistaustaisista korkeakouluopiskelijoista. Tosin ensimmäisen polven maahanmuuttajissa oli huomattavasti vähemmän lukion käyneitä kuin kahdessa muussa ryhmässä, joten heillä reitti korkeakoulutukseen oli ollut epätyypillinen. Myöskään opiskelukokemuksissa ei suomalais- ja maahanmuuttajataustaisten välillä ollut suuria eroja: Ainoastaan puutteellinen opiskelumotivaatio oli vaikeuttanut toisen polven maahanmuuttajien opintojen etenemistä enemmän kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajien ja suomalaisopiskelijoiden. Kolmas tilastollisesti merkitsevä ero opiskelukokemuksissa paikantui ajankäyttöön: ensimmäisen polven maahanmuuttajat käyttivät enemmän aikaa sekä opiskeluun että ansiotyöhön kuin muut. Vaikka tulevaisuuden näköaloissa ei

ollut juuri eroja ryhmien välillä, ensimmäisen polven maahanmuuttajat olivat hieman epävarmempia työllistymisestään kuin toisen polven maahanmuuttajat ja suomalaisopiskelijat. Toisen polven maahanmuuttajat olivat puolestaan halukkaimpia lähtemään ulkomaille työnhakuun, mikäli Suomesta ei löytyisi mieluista työpaikkaa.

5.2 Vammaiset ja toimintarajoitteiset

5.2.1 Opiskelemaan hakeminen ja pääsy

Kyselyyn vastanneista 7006 korkeakouluopiskelijasta 5823 vastasi kysymykseen (6.10), jossa tiedusteltiin, onko heillä fyysistä vammaa, vaivaa, toimintarajoitetta tai pitkäaikaista terveysongelmaa. Yhteensä 1731 vastaajaa ilmoitti, että heillä on jokin fyysinen vamma, toimintarajoite tai pitkäaikainen terveysongelma (taulukko 1).

Taulukko 1. Vammaiset opiskelijat fyysisen vamman, oppimisvaikeuden ja muun pitkäaikaissairauden mukaan

Muu terveysongelma tai toimintarajoite	Krooniset sairaudet	Oppimisvaikeus	Aistivamma	Liikuntarajoite
9 % (n = 608)	8 % (n = 579)	5 % (n = 363)	1 % (n = 102)	1 % (n = 79)

Kyselyyn vastanneista yhdeksän prosenttia kertoi kärsivänsä muusta terveysongelmasta/toimintarajoitteesta, jota ei ollut kyselylomakkeessa erikseen määritelty. Kahdeksan prosenttia vastaajista ilmoitti krooniset sairaudet yhdeksi toimintaa rajoittavaksi tekijäksi. Opiskelijoita, joilla oli oppimisvaikeuksia, kuten lukihäiriö, oli yhteensä viisi prosenttia kaikista vastaajista. Kaiken kaikkiaan prosentti vastaajista ilmoitti, että heillä on jokin aistivamma, kuten näkö- tai kuulovamma. Liikuntarajoitteisia opiskelijoita oli prosentin verran. Erilaisista toimintaa rajoittavista tekijöistä kärsi tämän kyselyn perusteella siis huomattava osa (24 %) vastaajista. Vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat edustavat siten merkittävää korkeakouluopiskelijoiden ryhmää Suomessa. Opiskelijoilla voi olla myös useampi kuin yksi toiminta- tai terveysrajoite, vaikka tässä artikkelissa toimintarajoitteita koskevat huomiot esitetäänkin yksittäisten toimintarajoitteiden mukaan.

Vammaisia korkeakouluopiskelijoita opiskelee tasaisesti sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa. Kuitenkin niistä opiskelijoista, joilla oli jokin oppimisvaikeus, selvästi suurin osa (63 %) opiskeli ammattikorkeakouluissa. Sukupuolten välillä oli tilastollisesti merkitseviä eroja kroonisten sairauksien, liikuntarajoitteiden ja aistivammojen esiintyvyydessä. Esimerkiksi kroonisista sairauksista raportoi 11 prosenttia naisista ja yhdeksän

prosenttia miehistä ($p < 0,05$), kun taas liikuntarajoitteesta ilmoitti yksi prosentti naisista ja kaksi prosenttia miehistä ($p < 0,01$). Vastaavasti aistivamman (kuten kuulo- tai näkövamman) ilmoitti yhdeksi taustatekijäkseen yksi prosentti naisopiskelijoista ja kolme prosenttia miesopiskelijoista ($p < 0,01$).

Vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat siirtyvät hitaammin toiselta asteelta korkeakoulutukseen kuin ne opiskelijat, joilla näitä rajoitteita ei ole. Vammaisista 32 prosenttia oli aloittanut korkeakouluopinnot vuoden kuluessa toisen asteen opintojen lopettamisen jälkeen ja yhteensä 62 prosenttia oli siirtynyt korkeakouluopintoihin kahden vuoden sisällä toisen asteen opintojen lopettamisen jälkeen, kun ilman rajoitteita olevista opiskelijoista opinnot oli vuoden sisällä aloittanut 38 prosenttia ja kahden vuoden kuluessa jo 70 prosenttia ($p < 0,001$). Kun tarkastellaan siirtymää toimintarajoiteryhmittäin havaitaan, että hidas siirtymä oli tyypillinen erityisesti oppimisvaikeuksia omaaville sekä muista pitkäaikaisista terveysongelmista tai toimintarajoitteista kärsiville: Oppimisvaikeuksia omaavista vain 26 prosenttia aloitti korkeakouluopinnot vuoden sisällä toisen asteen opintojen päättymisestä. Kahden vuoden kuluessa korkeakouluopintojen pariin oli siirtynyt yhteensä 59 prosenttia. Muista pitkäaikaisista terveysongelmista kärsivillä vastaavat prosenttiosuudet olivat 28 prosenttia ja 61 prosenttia ($p < 0,01$). Muista fyysisistä vammoista tai toimintarajoitteista (krooniset sairaudet, liikuntarajoitteet, aistivammat) kärsivät eivät eronneet siirtymän suhteen tilastollisesti merkitsevästi niistä opiskelijoista, joilla kyseisiä vammoja ei ollut.

5.2.2 Opiskelukokemukset

Vammaisten korkeakouluopiskelijoiden kokemukset siitä, kuinka helposti fyysinen vamma, vaiva, toimintarajoite tai pitkäaikainen terveysongelma näkyy muille, vaihtelivat. Tämä on ymmärrettävää, sillä erilaisten fyysisten vammojen, toimintarajoitteiden ja terveysongelmien kirjo on moninainen ja ne voivat olla ulospäin lähes näkymättömiä. Esimerkiksi niistä korkeakouluopiskelijoista, joilla oli krooninen sairaus tai oppimisvaikeus, peräti 81 prosenttia kertoi, että terveyshaitta ei ollut huomattavissa suoraan. Vastaavasti liikuntarajoitteisista korkeakouluopiskelijoista miltei kaksi kolmesta (63 %) ilmoitti, että terveyshaitta ei ole helposti havaittavissa, mutta vajaa neljäsosa (23 %) kertoi, että ennen pitkää liikuntarajoitteen huomaavat muutkin. Aistivammasta kärsivien, kuten näkö- ja kuulovammaisten korkeakouluopiskelijoiden vastaukset jakautuivat: hieman yli puolet (51 %) kertoi, että vamma ei ilmene suoraan muille, kun taas reilu neljännes (28 %) totesi vamman ilmenevän ennemmin tai myöhemmin. Viidesosa (21 %) ilmoitti, että vamma on heti havaittavissa.

Kysyttäessä vammaan, toimintarajoitteeseen tai terveyteen liittyvien tekijöiden vaikutusta päivittäiseen toimintaan oli vastauksissa havaittavissa niin ikään vaihtelua, vaikka suurimmalla osalla arki olikin melko sujuvaa. Kroonisista sairauksista kärsivistä opiskelijoista

reilu kolmannes (35 %) totesi, etteivät terveydelliset ongelmat rajoita normaalia toimintaa mitenkään ja lähes puolet (49 %) oli sitä mieltä, että terveysongelmat eivät merkittävästi rajoita arkea. Liikuntarajoitteisista korkeakouluopiskelijoistakin yli puolet (55 %) oli sitä mieltä, että liikuntarajoite ei merkittävästi vaikuta arkeen. 30 prosenttia kuitenkin kertoi, että liikuntarajoite hankaloittaa merkittävästi arkitoimintaa. Vastaavasti niistä korkeakouluopiskelijoista, joilla oli aistivamma, 42 prosenttia oli sitä mieltä, että vamma rajoittaa arkea, mutta ei merkittävästi ja lähes yhtä moni (39 %) koki, että vamma ei rajoita päivittäistä toimintaa lainkaan. Ne opiskelijat, joilla oli jokin oppimisvaikeus, kertoivat myös arjen sujuvan melko hyvin: 44 prosenttia kertoi, että oppimisvaikeus ei merkittävästi haittaa arkea ja 44 prosenttia oli sitä mieltä, että oppimisvaikeus ei rajoita päivittäistä toimintaa lainkaan.

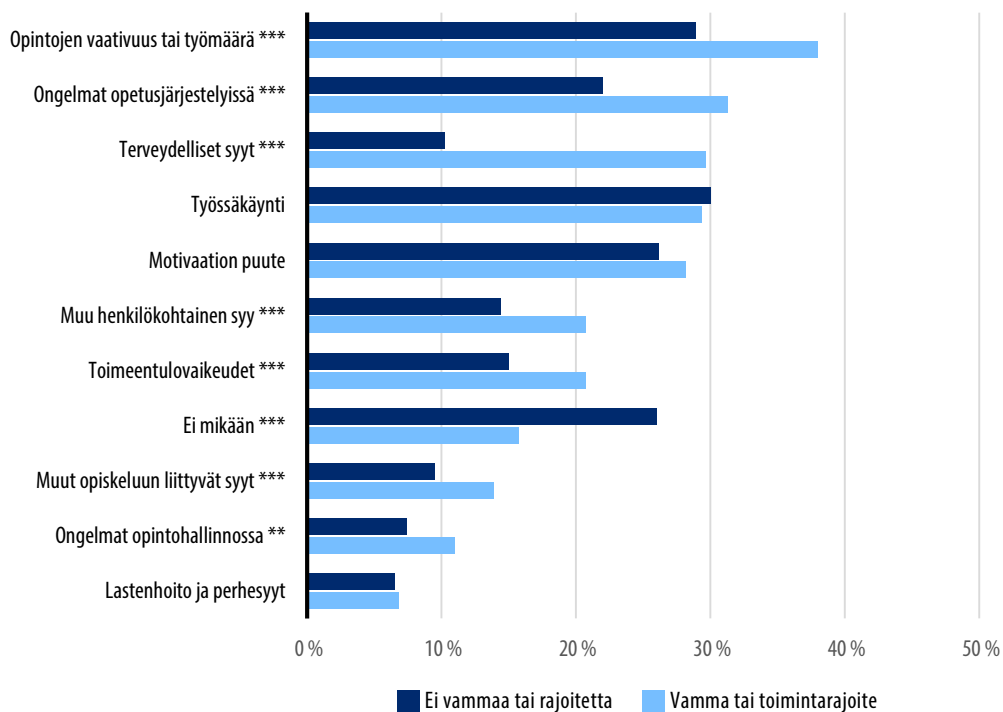
Vammaisten opiskelijoiden välillä oli havaittavissa eroja siinä, miten terveysongelmien koettiin haittaavan opiskelua. Noin puolet kroonisista sairauksista kärsivistä (53 %) ja liikuntarajoitteisista (48 %) korkeakouluopiskelijoista kertoi, etteivät terveysongelmat vaikuta opintoihin mitenkään. Samansuuntainen näkemys oli niillä korkeakouluopiskelijoilla, joilla oli jokin aistivamma: 55 prosenttia ilmoitti, ettei vamma haittaa opintoja. Oppimisvaikeuksilla oli ymmärrettävästi vaikutusta opintoihin: 56 prosenttia ilmoitti, että oppimisvaikeus haittaa opintoja, mutta ei kuitenkaan merkittävästi ja 23 prosenttia kertoi, että oppimisvaikeus haittaa opintoja huomattavasti.

Vammaisten ja toimintarajoitteisten opiskelijoiden kokemukset tuen saamisesta ja tarpeesta erosivat muista. Esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsivistä korkeakouluopiskelijoista vajaa neljäsosa (23 %) oli sitä mieltä, että tukea ei ollut lainkaan riittävästi saatavilla, mutta samalla 15 prosenttia kertoi, ettei tarvitse tai halua tukea lainkaan. Samankaltainen näkemys oli myös muissa ryhmissä, joskin ne korkeakouluopiskelijat, joilla oli jokin krooninen sairaus, olivat verrattain tyytyväisiä saamaansa tukeen. Tästä ryhmästä 10 prosenttia kertoi, että on saanut täysin riittävästi tukea ja 15 prosenttia ilmoitti saaneensa melko hyvin tukea oppilaitokseltaan ja yhteiskunnalta. Toisaalta peräti 22 prosenttia heistä oli sitä mieltä, että tukea ei ollut lainkaan riittävästi tarjolla. Tämänkaltaiset tulokset ilmentävät korkeakouluopiskelijoiden fyysisiin vammoihin ja terveyteen liittyvien tekijöiden moninaisuutta: osa terveysongelmista tai toimintarajoitteista voi olla hyvin oppilaitoksissa ja yhteiskunnassa tunnistettuja, tai toimintarajoite on muutoin sen kaltainen, että saatu tuki on koettu riittäväksi tai sitä ei tarvita. Samalla korkeakouluopiskelijoilla voi olla sellaisia terveyteen tai fyysiseen toimintaan vaikuttavia tekijöitä, joita oppilaitos ja yhteiskunta eivät huomioi lainkaan.

Tarkasteltaessa tutkinto-opintojen etenemistä vaikeuttavia tekijöitä havaitaan, että työsäkäyntiä, lastenhoitoa ja puutteellista motivaatiota lukuun ottamatta kaikki muut tekijät vaikeuttivat vammaisten ja toimintarajoitteisten opintojen etenemistä merkittävästi enemmän kuin niiden opintoja, joilla vammoja tai toimintarajoitteita ei ollut. Suhteellisesti

eniten opintoja olivat vaikeuttaneet opintojen vaativuus tai työmäärä, ongelmat opetusjärjestelyissä sekä terveydelliset syyt (kuvio 6). Terveydellisten tekijöiden painottuminen on ymmärrettävä tulos ja selitettävissä sillä, että vammaisten korkeakouluopiskelijoiden elämässä eräs taustatekijä liittyy vammaan tai pitkäaikaiseen toimintarajoitteeseen. Ero on huomattava verrattuna opiskelijoihin, joilla ei ole minkäänlaista vammaa, terveysongelmaa tai toimintarajoitetta.

Kuvio 6. Tämänhetkisen tutkinnon etenemistä vaikeuttavat tekijät

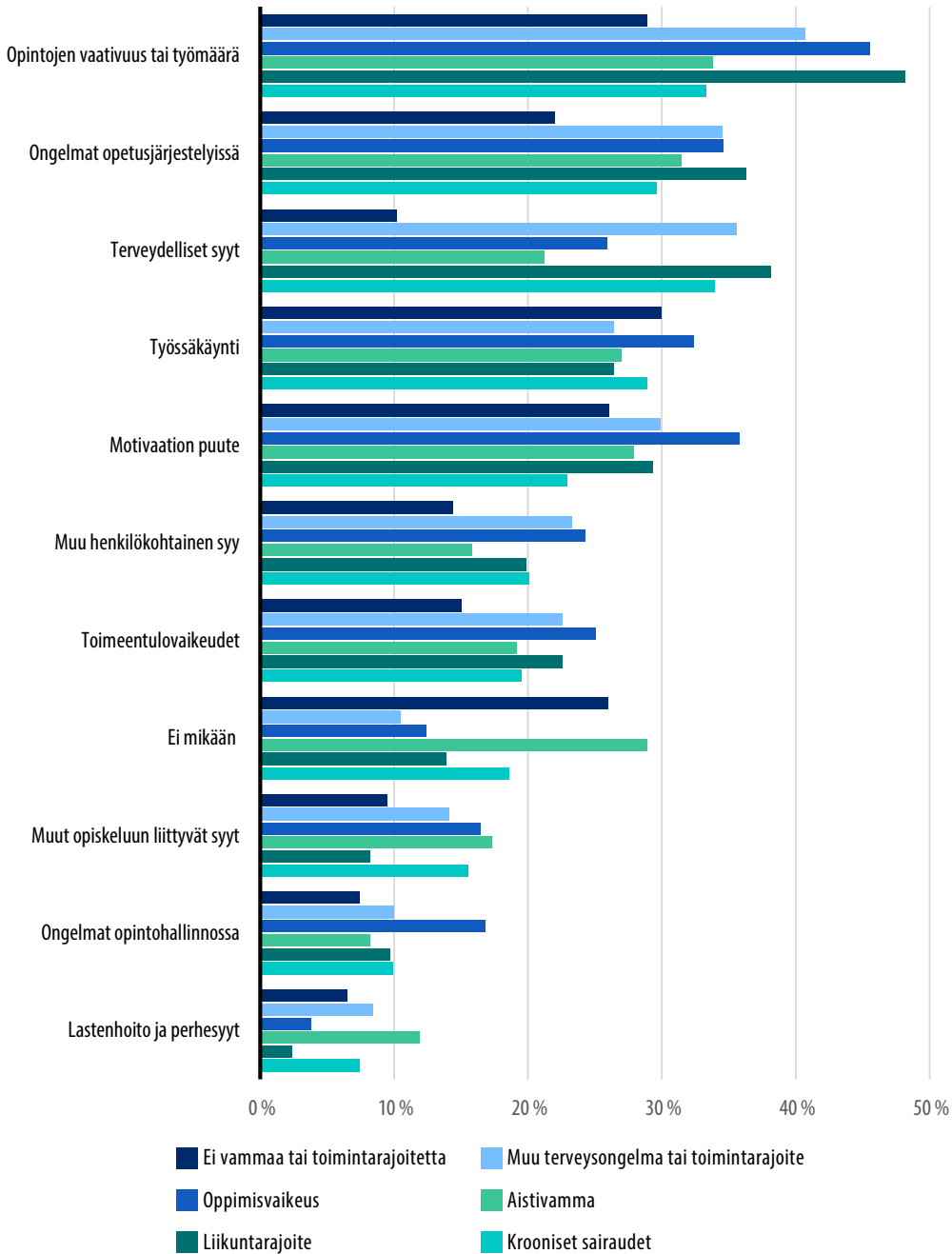
*** $p < 0,001$

** $p < 0,01$

Opintojen vaativuus oli ongelma erityisesti liikuntarajoitteisille ja oppimisvaikeuksia omaaville. Vajaa puolet liikuntarajoitteisista (48 %) ja oppimisvaikeuksia kokevista (46 %) ilmoitti, että opintojen vaativuus hankaloittaa tämänhetkisten tutkinto-opintojen etenemistä (kuvio 7). Osuudet ovat korkeammat kuin muilla toimintarajoitteisilla ja ero on myös tilastollisesti merkitsevä verrattaessa niihin, joilla liikuntarajoitetta ($p < 0,01$) tai oppimisvaikeutta ($p < 0,001$) ei ole. Aistivamman omaavista opiskelijoista reilu kolmannes (34 %) koki opintojen vaivuuden ja työmäärän vaikeuttavan opintojen etenemistä. Kroonisista sairauksista kärsivillä vastaava osuus oli 33 prosenttia. Kaksi viimeksi mainittua ryhmää eivät kuitenkaan eronneet tilastollisesti merkitsevästi niistä, joilla kyseistä vammaa tai toimintarajoitetta ei ollut.

Opetusjärjestelyjen ongelmilla viitataan kyselyssä muun muassa kurssien huonoon aika-
tauluun, opiskelu- ja opetustilojen riittämättömyyteen tai läsnäolopakkoon luennoilla.
Ongelmat opetusjärjestelyissä hankaloittivat erityisesti liikuntarajoitteisten (36 %), oppi-
misvaikeuksia kokevien (35 %) sekä muista pitkäaikaisista terveysongelmista tai toiminta-
rajoitteista kärsivien (35 %) opintojen etenemistä (kuvio 7). Erot olivat tilastollisesti merkit-
seviä verrattaessa niihin, joilla liikuntarajoitetta ($p < 0,01$), oppimisvaikeutta ($p < 0,001$) tai
muuta pitkäaikaista terveysongelmaa tai rajoitetta ei ollut ($p < 0,001$). Kuitenkin niistäkin
opiskelijoista, joilla ei ollut mitään vammaa, liikuntarajoitetta tai terveysongelmaa, peräti
viidennes (22 %) totesi, että opetusjärjestelyt haittaavat opintoja. Tämänkaltainen tulos voi
viestiä siitä, että opiskelijat toivoisivat opintoihinsa ylipäätään enemmän joustavuutta ja
opiskelutilojen tarjontaan monipuolisuutta.

Niin ikään terveydelliset syyt hankaloittivat kaikkien vammaisten ja toimintarajoitteisten
opiskelijoiden opintoja. Esimerkiksi liikuntarajoitteisista opiskelijoista peräti 38 prosenttia
kertoivat terveydellisten syiden haittaavan opiskelua, kun opiskelijoilla, joilla ei ollut vammaa
tai toimintarajoitetta, vain kymmenellä prosentilla terveydelliset syyt olivat vaikeuttaneet
opintoja. Vähiten terveydelliset tekijät haittasivat aistivammaisia (21 %). Myös oppimisvai-
keuksia omaavista vain 26 % ilmoitti terveydellisten tekijöiden haittaavan opiskelua. Siitä
huolimatta ne haittasivat heitä merkittävästi enemmän kuin niitä opiskelijoita, joilla oppi-
misvaikeutta ei ollut ($p < 0,001$).

Kuvio 7. Tämänhetkisen tutkinnon etenemistä vaikeuttaneet tekijät toimintarajoitteen mukaan

Kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin myös kokemuksia opetushenkilöstöltä saadusta tuesta ja palautteesta. Vajaa puolet (46 %) vammaisista ja toimintarajoitteisista opiskelijoista koki saaneensa rakentavaa palautetta opetushenkilökunnalta omasta suoriutumisestaan. Ero muihin, ilman terveysongelmaa oleviin opiskelijoihin (50 %) oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.001$). Esimerkiksi kroonisesti sairaista opiskelijoista vajaa puolet (47 %) oli täysin

samaa mieltä tai jossain määrin samaa mieltä siitä, että oli saanut opetushenkilökunnalta rakentavaa palautetta suoriutumisestaan. Samalla 11 prosenttia ilmoitti, että oli jäänyt paitsi rakentavasta palautteesta. Ero oli tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,01$) verrattuna niihin, joilla kroonista sairautta ei ollut. Molempiin ryhmiin kuuluvista vajaa puolet arvioi kuitenkin yhtä lailla, että opetushenkilöstö on motivoinut heitä tekemään parhaansa.

Oppimisvaikeuksia omaavista opiskelijoista 39 prosenttia kertoi saaneensa yleensä rakentavaa palautetta suoriutumisestaan tai oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa, kun vastaava osuus oli 50 prosenttia niillä opiskelijoista, joilla oppimisvaikeutta ei ollut ($p < 0,001$). Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat kokivat myös oppimisvaikeuksia omaavia opiskelijoita useammin, että opetushenkilöstö on motivoitunut heitä tekemään parhaansa ($p < 0,001$) ja opetushenkilöstö on hyvä selittämään asioita ($p < 0,001$). Sen sijaan liikuntarajoitteiset ja aistivammaiset eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi opetushenkilöstöltä saamansa tuen suhteen niistä, joilla liikuntarajoitetta tai aistivammaa ei ollut.

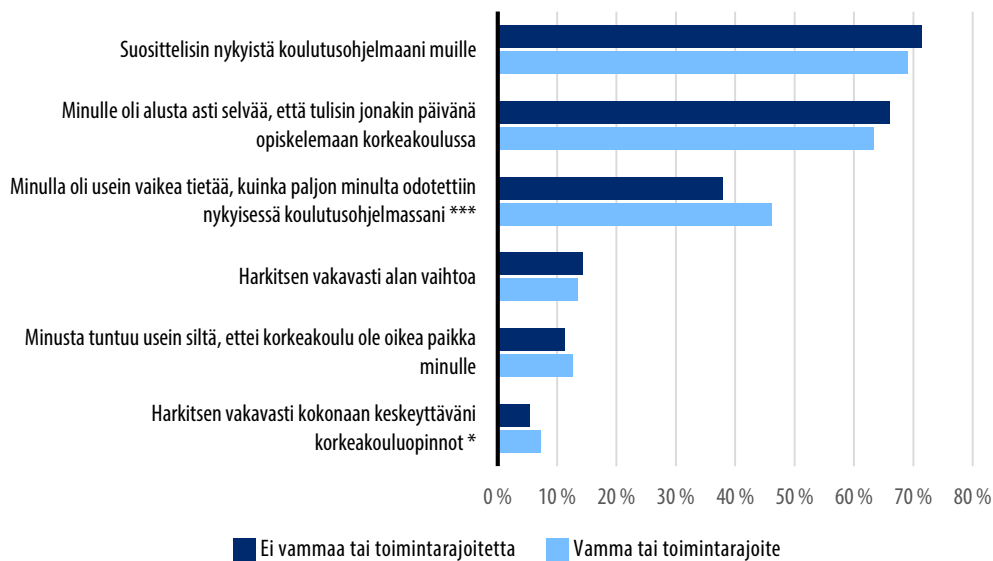
Arvioissaan nykyisestä koulutusohjelmastaan vammaiset ja toimintarajoitteiset eivät eronneet juurikaan niistä, joilla vammoja tai toimintarajoitteita ei ollut. Heistä kuitenkin pienempi osuus (61 %) koki, että opetushenkilöstö on kiinnostunut kuulemaan opiskelijoiden mielipiteitä kuin niistä, joilla vammaa tai toimintarajoitetta ei ollut (66 %) ($p < 0,05$). Tätä mieltä olivat erityisesti oppimisvaikeuksista (56 % oppimisvaikeus vs. 65 % ei oppimisvaikeutta, $p < 0,001$) sekä muista pitkäaikaisista terveysongelmista tai toimintarajoitteista kärsivät (57 % muu terveysongelma vs. 66 % ei muuta terveysongelmaa, $p < 0,01$). Sen sijaan aistivammaiset (82 %) kokivat hieman ei-aistivammaisia (65 %) useammin opetushenkilöstön olevan kiinnostunut kuulemaan opiskelijoiden mielipiteitä ($p < 0,05$).

Kyselyssä selvitettiin myös, kuinka paljon opiskelijat haluaisivat käyttää aikaa ohjattuun ja itsenäiseen opiskeluun sekä ansiotyöhön. Tulokset osoittivat, että vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat haluaisivat käyttää enemmän aikaa ohjattuun opiskeluun ja vähemmän aikaa itsenäiseen opiskeluun kuin ne, joilla ei ollut vammoja tai toimintarajoitteita ($p < 0,001$ ohjattu opiskelu ja $p < 0,05$ itsenäinen opiskelu). Erityisesti oppimisvaikeuksia (49 %) kokevat haluaisivat käyttää enemmän aikaa ohjattuun opiskeluun ($p < 0,001$). Sen sijaan muista toimintarajoitteista tai vammoista kärsivät eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi ajankäyttöpreferenssiensä suhteen niistä, joilla ongelmia ei ollut.

Vammaisten opiskelijoiden kokemukset korkeakouluopiskelusta olivat monessa suhteessa melko samansuuntaisia niiden opiskelijoiden kanssa, joilla ei ollut terveysongelmaa tai toimintarajoitetta. Vammaisilla ja toimintarajoitteisilla (46 %) oli kuitenkin useammin vaikea tietää, kuinka paljon heiltä odotettiin nykyisessä koulutusohjelmassa kuin niille, joilla vammaa tai rajoitteita ei ollut (38 %) ($p < 0,001$). Lisäksi noin seitsemän prosenttia heistä oli harkinnut vakavasti keskeyttävänsä korkeakouluopinnot, kun keskeyttämistä oli harkinnut viisi prosenttia niistä opiskelijoista, joilla näitä rajoitteita ei ollut ($p < 0,05$). Kuten

kuvio 8 ilmenee, useimmille vammaisille (63 %) opiskelu korkeakoulussa oli ollut kuitenkin luonteva valinta ja suurin osa (69 %) heistä myös suosittelisi koulutusohjelmaansa muille.

Kuvio 8. Kokemukset opiskelusta korkeakoulussa (täysin samaa ja samaa mieltä olevien %-osuus)

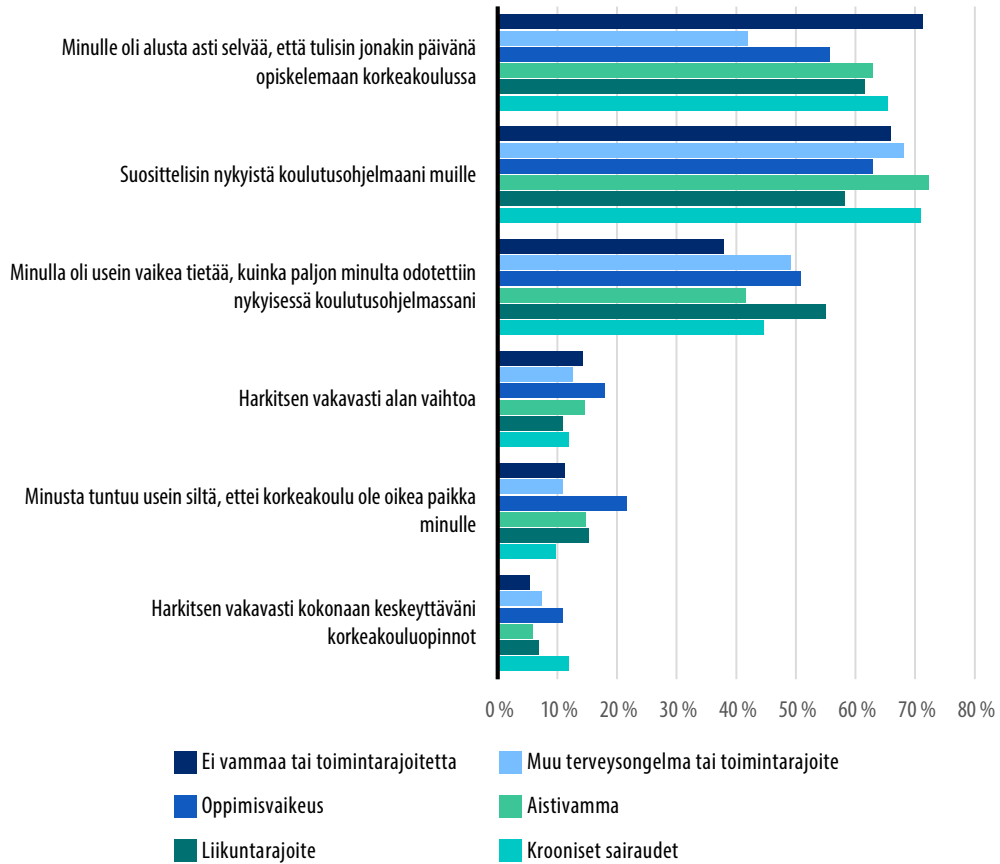
*** $p < 0,001$

* $p < 0,05$

Tarkasteltaessa tuloksia ryhmittäin voidaan havaita, että oppimisvaikeuksia omaaville opiskelu korkeakoulussa ei ollut alun perin ollut niin luonteva valinta kuin muille ryhmille (kuvio 9). He myös kokivat muita tyypillisemmin (22 % täysin samaa mieltä tai jossain määrin samaa mieltä), ettei korkeakoulu ole oikea paikka itselle. Ero oli myös tilastollisesti merkitsevä verrattaessa niihin, joilla oppimisvaikeutta ei ollut (11 % täysin samaa mieltä tai jossain määrin samaa mieltä) ($p < 0,001$). Lisäksi oppimisvaikeuksia omaavat opiskelijat (11 %) harkitsivat selvästi useammin opintojensa keskeyttämistä kuin ne, joilla ei ollut oppimisvaikeutta (5 %) ($p < 0,001$).

Kroonisista sairauksista tai aistivammasta kärsivistä opiskelijoista 12 % ja liikuntarajoitteisista sekä muita terveys- tai liikuntarajoitteita omaavista seitsemän prosenttia harkitsi opintojen keskeyttämistä. Opiskelijoista, joilla ei ollut terveysongelmaa tai toimintarajoitetta opintojen keskeyttämistä harkitsi ainoastaan viisi prosenttia (kuvio 9).

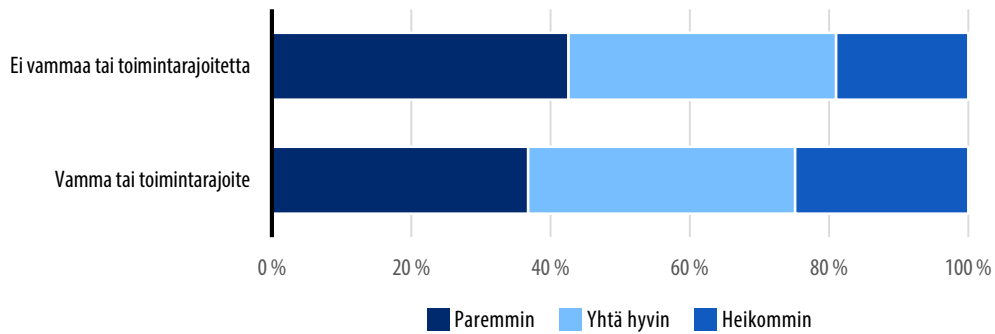
Kuvio 9. Kokemukset opiskelusta korkeakoulussa toimintarajoitteen mukaan (täysin samaa ja samaa mieltä olevien %-osuus)

Vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat kokivat suoriutuvansa opinnoistaan hieman heikommin kuin ne, joilla vammoja ei ollut ($p < 0,01$) (kuvio 10).

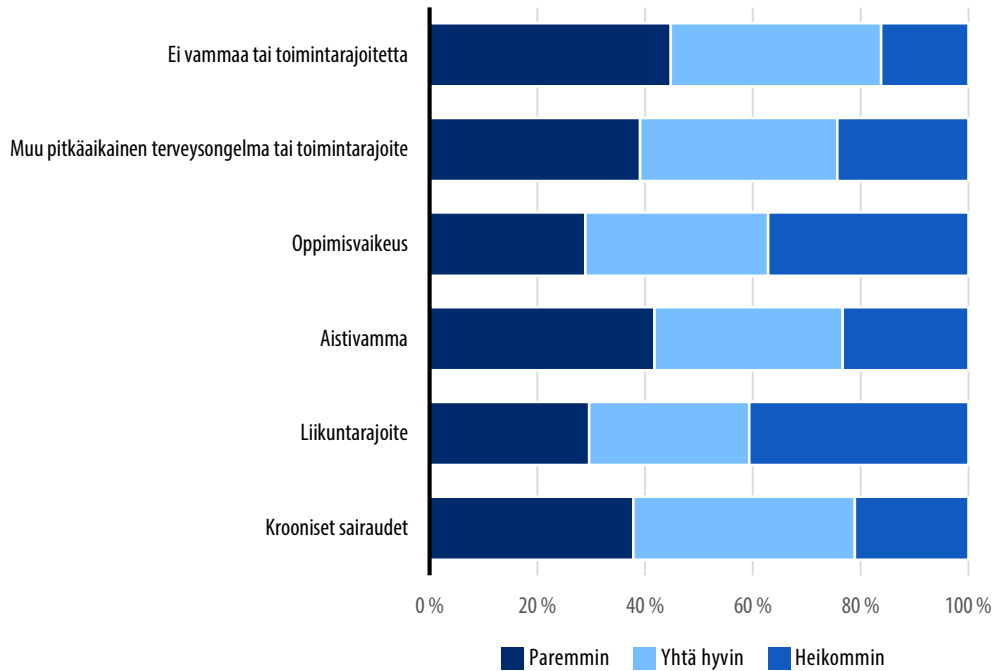

Kuvio 10. Opiskelijan arvio omasta suoriutumisestaan nykyisen koulutusohjelman opinnoissa verrattuna opiskelutovereihin

Erityisesti ne korkeakouluopiskelijat, joilla oli liikuntarajoite ($p < 0,01$) tai oppimisvaikeus ($p < 0,001$), kokivat suoriutuvansa opinnoistaan heikommin kuin ne, joilla vastaavaa rajoitetta ei ollut. Liikuntarajoitteisista peräti 41 prosenttia arvioi suorituksensa paljon tai jossain määrin muita heikommaksi (kuvi 11). Vastaavasti yli kolmannes (37 %) niistä opiskelijoista, joilla oli oppimisvaikeuksia, arvioi suorituksensa muita paljon tai jossain määrin heikommaksi. Tämän kaltaiset kokemukset voivat ilmentää opiskelijoiden kokemia oppimiseen tai opiskeluympäristöön liittyviä vaikeuksia suhteessa opiskelijoihin joilla ei ole terveysongelmaa tai toimintarajoitetta.

Kuvio 11. Opiskelijan arvio omasta suoriutumisestaan nykyisen koulutusohjelman opinnoissa verrattuna opiskelutovereihin toimintarajoitteen mukaan

Vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat olivat tyytymättömämpiä saamiinsa tukipalveluihin kuin ne, joilla vammoja tai rajoitteita ei ollut. Esimerkiksi opiskelun tukipalveluita piti riittävänä tai täysin riittävänä reilu kolmannes (38 %) vammaisista opiskelijoista ja opiskelu- ja oppimistilojen tarjontaa 63 prosenttia, kun vastaavat osuudet olivat 44 prosenttia ja 68 prosenttia niillä opiskelijoilla, joilla ei ollut vammaa tai rajoitetta ($p < 0,001$). Vastaavasti tukea opiskelun ja työssäkäynnin yhdistämiseen piti riittävänä 18 prosenttia vammaisista, kun muista opiskelijoista tätä mieltä oli reilu viidennes (22 %) ($p < 0,01$). Opiskelijat olisivat kaivanneet enemmän tukea myös työelämään valmistautumiseen tutkinnon suorittamisen jälkeen, sillä saamaansa tukea piti riittämättömänä noin kolmannes (32 %) vammaisista opiskelijoista ja reilu neljännes niistä, joilla vammaa tai rajoitetta ei ollut ($p < 0,05$).

5.2.3 Tulevaisuudensuunnitelmat ja -odotukset

Lähes kaikki (97,4 %) vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat aikoivat suorittaa opiskelemansa tutkinnon valmiiksi yhtä lailla kuin ne, joilla vammaa tai toimintarajoitetta ei ollut (97,6 %). Tutkinto-opiskelun keskeyttämistä suunnitteli 2,6 prosenttia vammaisista ja toimintarajoitteisista. Syitä keskeyttämiselle olivat aikomus siirtyä opiskelemaan muualle (1,2 %), henkilökohtaiset syyt (0,7 %) sekä se, ettei opiskelu ollut vastannut odotuksia

(0,6 %) tai opiskelija oli hankkinut opiskelupaikan suorittaakseen vain tietyn osa tutkinnosta (0,1 %).

Tarkasteltaessa tutkinnon loppuunsaattamissuunnitelmia toimintarajoitteittain havaitaan, että keskiarvoa pienempi osuus liikuntarajoitteisista (94 %) ja aistivammaisista (96 %) aikoi suorittaa nykyisen tutkintonsa valmiiksi. Syyksi molemmat ryhmät totesivat ensi sijassa aikomuksen siirtyä opiskelemaan muualle (4,7 % liikuntarajoitteisista ja 1,5 % aistivammaisista). Sen sijaan kroonisista sairauksista ja muista pitkäaikaisista terveysongelmista kärsivistä hieman keskiarvoa suurempi osuus (98 %) aikoi suorittaa tutkintonsa loppuun. Erot suunnitelmissa eivät olleet kuitenkaan tilastollisesti merkitseviä minkään toimintarajoitteen kohdalla verrattaessa niihin, joilla kyseisiä rajoitteita ei ollut.

Vammaiset ja toimintarajoitteiset arvioivat opintojensa kokonaiskeston hieman pidemmäksi (keskimäärin 4,7 vuotta) kuin ne, joilla vammaa tai toimintarajoitetta ei ollut (keskimäärin 4,5 vuotta) ($p < 0,001$). Ammattikorkeakouluissa opintojen arvioitu kokonaiskesto oli hieman tätä lyhyempi: vammaisilla ja toimintarajoitteisilla keskimäärin 3,7 vuotta ja opiskelijoilla, joilla rajoitetta ei ollut 3,6 vuotta. Yliopisto-opinnot kestävät puolestaan vammaisilla ja toimintarajoitteisilla keskimäärin 5,8 vuotta ja ilman vammaa tai rajoitetta olevilla 5,3 vuotta.

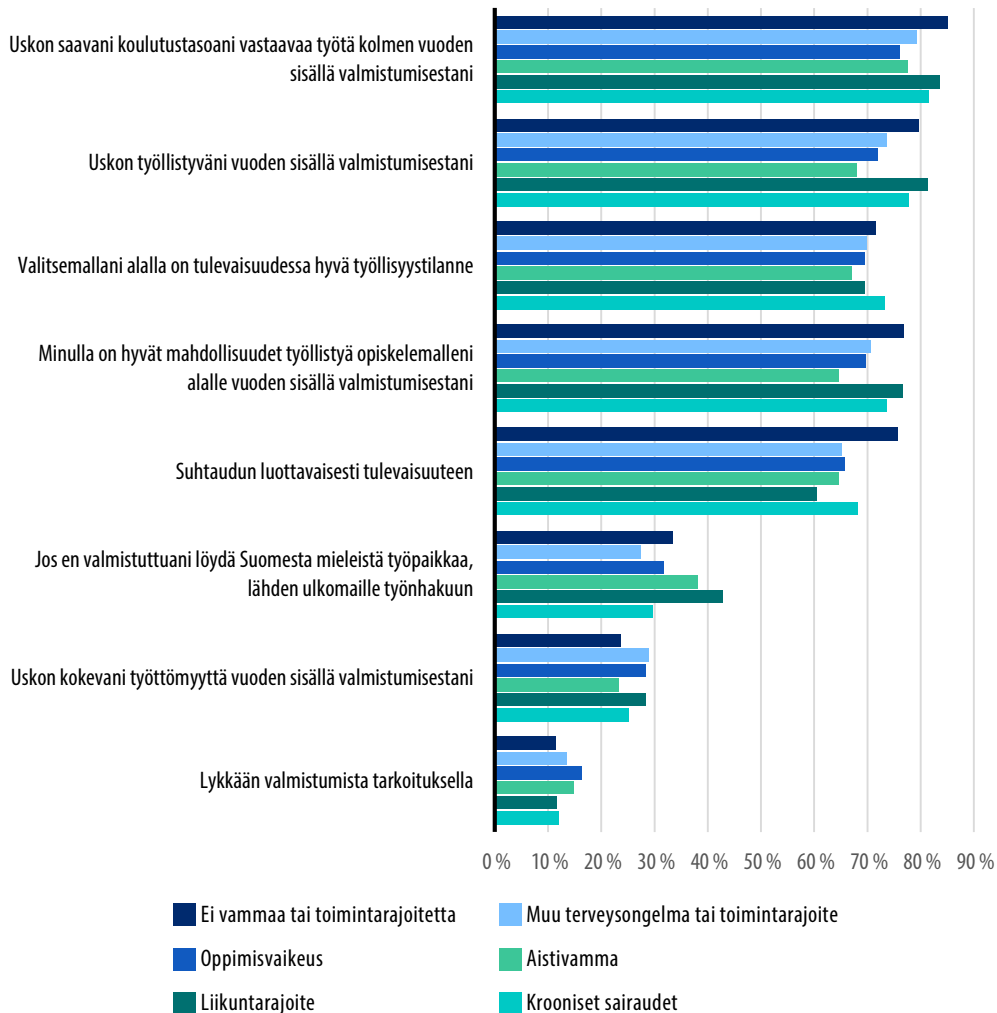
Opiskelijat, joilla oli krooninen sairaus tai aistivamma, arvioivat opintojensa kestävän keskimäärin 4,9 vuotta. Tämä on hieman kauemmin kuin opiskelijoilla keskimäärin (4,5 vuotta). Oppimisvaikeuksia omaavat opiskelijat arvioivat opintojensa kokonaiskestoksi 4,8 vuotta. Vastaavasti ne opiskelijat, joilla oli jokin liikuntarajoite, arvioivat opiskelevansa keskimäärin 5,7 vuotta, joka on huomattavasti enemmän kuin muilla tarkastelun kohteena olevilla ryhmillä.

Kyselyn tulokset osoittavat (kuvio 12), että vaikka kaksi kolmasosaa (67 %) vammaisista ja toimintarajoitteisista suhtautui luottavaisesti tulevaisuuteensa, he eivät olleet kuitenkaan yhtä luottavaisia kuin ne opiskelijat, joilla ei ollut vammaa tai toimintarajoitetta (75 %) ($p < 0,001$). Suurin osa (80 %) vammaisista ja toimintarajoitteisista uskoi myös saavansa koulutustasoaan vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisesta. Osuus oli silti merkittävästi pienempi kuin ilman rajoitetta olevilla opiskelijoilla (85 %) ($p < 0,01$). Minkään muun tekijän suhteen vammaiset ja toimintarajoitteiset (koko ryhmänä) eivät kuitenkaan eronneet tilastollisesti merkitsevästi muista opiskelijoista.

Kuvio 12. Opiskelijoiden suhtautuminen tulevaisuuteen (täysin samaa mieltä ja samaa mieltä % osuus)*** $p < 0,001$ ** $p < 0,01$

Tarkasteltaessa tulevaisuuden suunnitelmia toimintarajoiteryhmittäin (kuvio 13) havaitaan, että erityisesti liikuntarajoitteisilla opiskelijoilla (61 %) luottamus tulevaisuuteen oli heikompi kuin muilla. Ero ilman vammaa tai toimintarajoitetta oleviin oli huomattava (76 %). Toisaalta liikuntarajoitteisilla opiskelijoilla usko omaan työllistymiseensä yleensä sekä koulutustasoa ja -alaa vastaavan työpaikan saamiseen oli korkeampi kuin muilla vammaisryhmillä. Aistivammisilla opiskelijoilla oli heikoin luottamus omaan työllistymiseensä. Heistä vain 65 prosenttia arveli omien mahdollisuuksiensa työllistyä hyväksi vuoden sisällä valmistumisesta. Myös oppimisvaikeuksia ja muita terveysongelmia omaavilla usko työllistymiseen oli keskimääräistä matalampaa. Ulkomaille työnhakuun olivat innokkaimmin lähdössä liikuntarajoitteiset (43 %) ja aistivammaiset opiskelijat (38 %), kun ei vammaa tai toimintarajoitetta olevista opiskelijoista ulkomaille lähtemistä suunnitteli harvempi, 33 prosenttia. Toisaalta opiskelijat, joilla oli jokin muu terveysongelma tai toimintarajoite, olivat kaikkein haluttomampia lähtemään työnhakuun ulkomaille. Näistä opiskelijoista vain reilu neljäsosa (27 %) olisi valmis hakemaan töitä ulkomailta. Krooniset sairaudet eivät sen sijaan juuri näytä heikentävän uskoa tulevaisuuteen ja työllistymiseen, sillä kroonisista sairauksista kärsivien vastaukset eivät juuri eronneet ei-vammaisista opiskelijoista.

Kuvio 13. Opiskelijoiden suhtautuminen tulevaisuuteen toimintarajoitteen mukaan (täysin samaa mieltä ja samaa mieltä % osuus)

Yhteenveto

Vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat siirtyivät hitaammin toiselta asteelta korkeakoulutukseen kuin ne opiskelijat, joilla näitä rajoitteita ei ollut; suurin viive oli ollut oppimisvaikeuksia omaavilla opiskelijoilla. Opintojen etenemistä olivat vammaisilla ja toimintarajoitteisilla hidastaneet monet seikat, mutta erityisesti terveydelliset sekä opintojen vaativuuteen ja opetusjärjestelyihin liittyvät syyt. Vammaisilla ja toimintarajoitteisilla oli myös usein vaikea tietää, kuinka paljon heiltä odotettiin nykyisessä koulutusohjelmassa ja he kokivat suoriutuvansa opinnoistaan hieman heikommin kuin ne, joilla ei ollut vammoja tai toimintaa rajoittavia tekijöitä. Erilaiset toimintarajoitteet ja terveysongelmat näyttävät myös hieman heikentävän luottamusta tulevaisuuteen ja työllistymiseen, mutta ero muihin opiskelijoihin ei ole suuri.

5.3 Mielenterveysongelmista kärsivät

5.3.1 Opiskelemaan hakeminen ja pääsy

Vastanneista vajaalla 15 prosentilla (n = 953) oli pitkäaikainen (kesto väh. 6 kk) mielen-terveysongelma. Yliopistossa opiskelevilla mielen-terveyden häiriöt olivat yleisempiä kuin ammattikorkeakouluissa opiskelevilla (p < 0,001); yo-opiskelijoista miltei joka viidennellä (18 %) ja amk-opiskelijoista runsaalla kymmenesosalla (11 %) ilmeni pitkäaikaisia psyykkisiä ongelmia. Kuten aiempi tilastotarkastelukin osoittaa, naisilla mielen-terveyden ongelmia esiintyy enemmän kuin miehillä. Yliopistossa opiskelevista naisista psyykkisiä ongelmia oli joka viidennellä (20 %), miehistä 15 prosentilla. Ammattikorkeakouluissa vastaavat prosenttiosuudet olivat 12 ja 9. Eniten psyykkisiä häiriöitä kokivat 25–29-vuotiaat, vähiten alle 21-vuotiaat. Kun katsotaan korkeakoulusektoreita erikseen, tulokset muuttuvat hieman. Yliopistoissa eniten psyykkisiä vaikeuksia kokivat kaikkein vanhimmat, 30 vuotta täyttäneet opiskelijat, ammattikorkeakouluissa 25–29-vuotiaat. Koulutusaloista humanistisilla ja taidealoilla, yhteiskunnallisilla, luonnontieteellisillä aloilla sekä tietojenkäsittelyssä ja tietoliikenteessä opiskelevilla mielen-terveyden häiriöt olivat keskimääräistä yleisempiä (p < 0,001). Mielenterveysongelmat eivät kuitenkaan olleet hidastaneet korkeakouluopin-
tojen aloitusta, sillä psyykkisiä häiriöitä sairastavat eivät eronneet muista opintojen aloittamisen tai sisäänpääsyn suhteen.

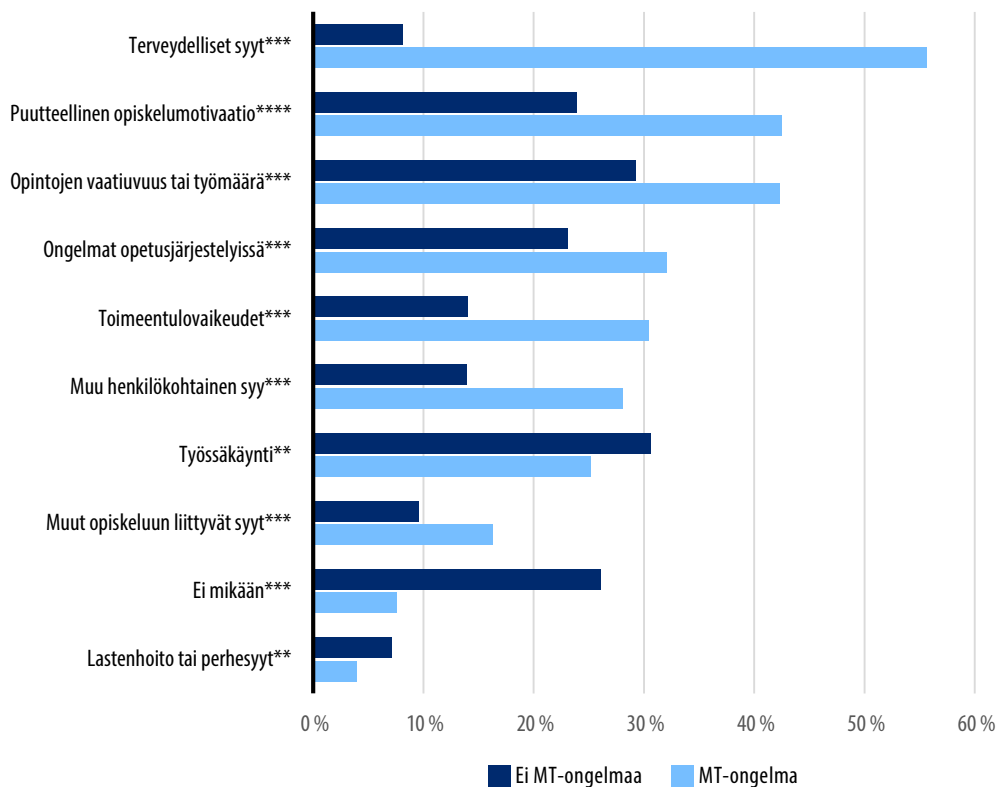
5.3.2 Opiskelukokemukset

Suurin osa, 85 prosenttia, mielen-terveysongelmia omaavista korkeakouluopiskelijoista oli sitä mieltä, että muut eivät kovin helposti huomaa heidän ongelmiaan. Mielenterveysongelmat (MT-ongelmat) kuitenkin rajoittivat heidän päivittäistä toimintaansa merkittävästi (27 %) tai jossain määrin (62 %). Toisin sanoen, vain reilut kymmenen prosenttia psyykkisiä häiriöitä kokevista opiskelijoista oli sitä mieltä, että ongelmat eivät rajoittaneet elämää millään tavalla. Hieman suurempi osuus (15 %) oli sitä mieltä, että koetut MT-ongelmat eivät vaikeuttaneet opiskelua lainkaan, 51 prosenttia koki ongelmien rajoittavan jonkin verran, ja peräti 34 prosenttia koki MT-ongelmien rajoittavan opintoja merkittävässä määrin. Vain 22 prosenttia MT-ongelmista kärsivistä koki, että yhteiskunta ja oma oppilaitos auttavat rajoitteista selviämässä riittävästi, 11 prosenttia vastaajista ei halunnut tai tarvinnut tukea.

Ne opiskelijat, joilla oli pitkäaikaisia MT-ongelmia, kokivat huomattavasti enemmän myös muita opiskelujen etenemistä hidastaneita vaikeuksia (ks. kuvio 14). Yli puolet mainitsi terveydellisten syiden vaikeuttaneen tutkinnon etenemistä. Myös puutteellinen opiskelumotivaatio, opintojen vaativuus ja työmäärä sekä ongelmat opetusjärjestelyissä ja toimeentulossa olivat mielen-terveyden häiriöistä kärsivillä vaikeuttaneet selvästi useammin opintoja kuin muilla. Sen sijaan psyykkisistä ongelmista kärsivät kokivat muita harvemmin

työssäkäynnin ja lastenhoidon järjestämisen hidastaneen opiskeluaan. Tämä lienee yhteydessä yleiseen toimintakykyyn: ne opiskelijat, joilla ei ollut pitkäaikaisia mielenterveyden ongelmia, kävivät ansiotyössä opintojen ohella selvästi useammin; MT-ongelmista kärsivistä yli puolet ei ollut ollut ansiotyössä kuluvan lukukauden aikana, kun muista töissä oli ollut miltei 60 prosenttia ($p < 0,001$). Ne MT-ongelmista kärsivät, jotka olivat töissä, tekivät muita useammin työtä, joka ei liittynyt lainkaan omaan opiskelualaan (25 % vs. 18 %, $p < 0,01$). Ne opiskelijat, joilla oli MT-ongelmia, kokivat myös useammin olevansa ensisijaisesti opiskelijoita, ja käyvänsä töissä opiskelujen ohessa (72 % vs. 60 %, $p < 0,001$). Työssäkäynnin yleisyys on luonnollisesti myös yhteydessä taloudellisten vaikeuksien kokemiseen: psyykkisesti vajaakuntoisista erittäin paljon taloudellisia vaikeuksia koki 18 prosenttia, kun muista näin koki vain 6 prosenttia ($p < 0,001$). Psyykkisesti vajaakuntoiset erosivat muista myös perhetilanteen osalta: heistä vajaalla kymmenesosalla oli lapsia, kuin muista opiskelijoista lapsia oli viidesosalla ($p < 0,001$).

Kuvio 14. Tämänhetkisen tutkinnon etenemistä vaikeuttaneet tekijät

*** $p < 0,001$

** $p < 0,01$

Mielenterveysongelmista kärsivien ja muiden opiskelijoiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa sen suhteen, miten rakentavana opetushenkilöstöltä saatu palaute koettiin. MT-ongelmista kärsivät olivat tosin hieman tyytymättömämpiä: tyytyväisten osuus oli 45 prosenttia, kuin muilla vastaava osuus oli puolet (ks. kuvio 15). Psykkisistä ongelmista kärsivät olivat muita selvästi tyytymättömämpiä opetushenkilökunnan tukeen, apuun ja motivointiin. Myös kontaktit muihin opiskelijoihin ja heiltä saatu vertaistuki oli MT-ongelmista kärsivillä selvästi vähäisempää.

Kuvio 15. Kokemukset opetushenkilökunnasta ja kanssaopiskelijoista (täysin samaa mieltä tai samaa mieltä olevien %-osuus)

*** $p < 0,001$

* $p < 0,05$

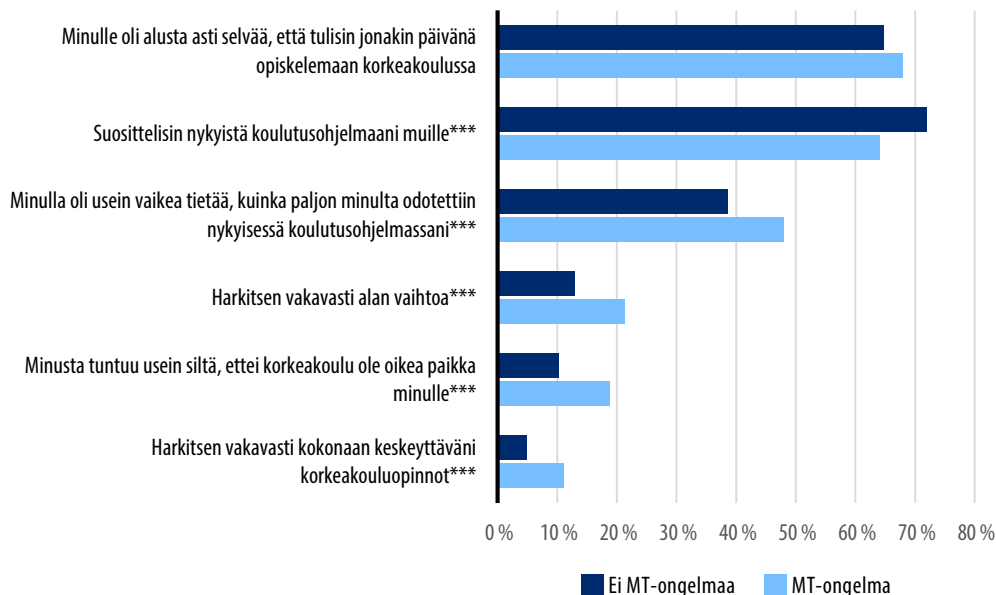
Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan ohjattuun ja itsenäiseen opiskeluun sekä ansiotyöhön viikossa käytettyä aikaa. Mielenterveyden ongelmia kokevat osallistuivat hieman vähemmän aikaa ohjattuun opetukseen viikon aikana ($p < 0,01$). Ansiotyöhön MT-ongelmista kärsineet käyttivät selvästi vähemmän aikaa kuin muut ($p < 0,001$). Sen sijaan itsenäiseen opiskeluun käytetty aika ei eronnut tilastollisesti merkitsevästi näiden ryhmien välillä. Psykkisiä vaikeuksia kokevat toivoivat muita useammin, että he voisivat käyttää enemmän aikaa ohjattuun opiskeluun ($p < 0,001$). Tämä on varsin ymmärrettävää; kuviossa 15 näkyi erityisesti MT-ongelmista kärsivien suurempi tyytymättömyys opetushenkilökunnalta saatuun tukeen opetuksessa. Toisaalta he halusivat opiskella enemmän myös itsenäisesti ($p < 0,01$). Mielenterveysongelmat usein alentavat opiskelukykyä, jolloin

opinnot eivät etene, vaikka aikaa siihen olisi riittävästi. Eli vaikka mielenterveysongelmista kärsivät käyvät muita harvemmin töissä, tämä ”lisäaika” ei hyödyttänyt opiskelua.

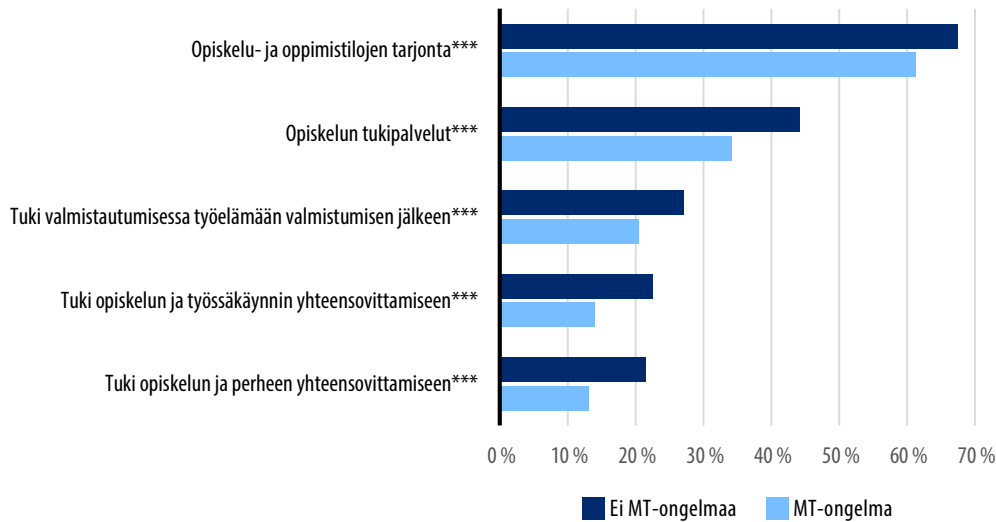
Vastaajilta kysyttiin myös muita korkeakouluopiskeluun liittyviä kokemuksia. Kuvioista 16 näkyy, että MT-ongelmia omaavat olivat kautta linjan tyytymättömpiä opiskeluun. Esimerkiksi useampi kuin joka kymmenes MT-ongelmista kärsivä harkitsi vakavasti keskeyttävänsä opinnot, kun muista samanlaisia ajatuksia oli vain viidellä prosentilla. Ja melkein viidennes psyykkisistä ongelmista kärsivistä koki usein, ettei korkeakoulu ole itselle sopiva paikka. Niistä, joilla MT-ongelmia ei ollut, näin kokevia oli puolet vähemmän.

Kuvio 16. Kokemukset opiskelusta korkeakoulussa (täysin samaa mieltä tai samaa mieltä olevien %-osuus)

*** $p < 0,001$

Tyytyväisyys opiskelussa saatuun tukeen erottelee niin ikään MT-ongelmista kärsivät muista opiskelijoista (kuvio 17). Molemmissa ryhmissä tyytymättömiä oltiin tukeen opiskelun yhteensovittamisessa perheen ja työelämän kanssa, sekä opintojen jälkeiseen työelämään valmistautumiseen liittyvään tukeen. Vastaajat kokivat kuitenkin yleisesti, että oma koulutusohjelma valmistaa hyvin Suomen työmarkkinoille: MT-ongelmista kärsivistä näin ajatteli 54 prosenttia, muista 67 prosenttia. Sen sijaan selvästi harvempi koki, että oma koulutus valmistaa hyvin kansainvälisille työmarkkinoille (34 % vs. 43 %). MT-ongelmaisissa tyytyväisiä oli kautta linjan melkein kymmenen prosenttiyksikköä vähemmän, mikä kertoo psyykkisten ongelmien kokonaisvaltaisesta heijastumisesta koko opiskeluelämään.

Kuvio 17. Tyytyväisyys opiskelijana saatuun tukeen (tukea täysin riittävänä ja riittävänä pitävien %-osuus)*** $p < 0,001$

Psyykkisistä ongelmista kärsivät luottivat omaan suoriutumiseensa opinnoissa harvemmin kuin muut ($p < 0,001$). Kun vastaaja pyydettiin arvioimaan omaa suoriutumistaan muihin verrattuna, MT-ongelmista kärsivistä 40 prosenttia arvioi suoriutuneensa heikommin tai paljon heikommin, kun muilla vastaava osuus oli vain 17 prosenttia. Omaa suoriutumista kanssaopiskelijoita parempana piti ensin mainituista 27 prosenttia, jälkimmäisistä 44 prosenttia.

5.3.3 Tulevaisuudensuunnitelmat ja -odotukset

Seuraavaksi tarkastellaan sitä, miten psyykkisiä ongelmia kokevat korkeakouluopiskelijat suhtautuvat tulevaisuuteensa. Eroavatko he muista esimerkiksi suhteessa työllistymismahdollisuuksiin ja arvioon tulevan palkan suuruudesta? Mielenterveysongelmia kokevista korkeakouluopiskelijoista 95 prosenttia oli aikeissa suorittaa nykyisen tutkintonsa valmiiksi, mikä on hieman vähemmän kuin muiden, ei-mielenterveysongelmaisten opiskelijoiden 98 prosenttia ($p < 0,001$). Myös opiskelijoiden arvioissa siinä, kuinka kauan opiskelu kestää, oli eroja ryhmien suhteen: MT-ongelmia omaavat arvelivat opiskelevansa keskimäärin 5,2 vuotta, muut 4,5 vuotta ($p < 0,05$). Korkeakoulusektoreiden välillä oli eroa siten, että yliopistoissa arviot opiskeluaajoista olivat 5,2 ja 5,9 vuotta, ammattikorkeakouluissa 3,7 ja 4,0 vuotta. Tulevan palkkansa vuoden kuluttua valmistumisesta MT-ongelmista kärsivät opiskelijat arvioivat olevan keskimäärin noin 2 800 euroa, muut 3 000 euroa ($p < 0,05$). Yliopistoissa odotukset palkasta olivat hieman korkeammat (2 900 ja 3 200 euroa) kuin ammattikorkeakouluissa (2 500 ja 2 700 euroa). Yhtä kaikki,

sektorista riippumatta psyykkisistä vaikeuksista kärsivien odotukset sekä valmistumiseen kuluvan ajan että tulevan palkan suhteen olivat selvästi pessimistisemmät kuin muilla.

Seuraavassa kuviossa on vertailtu mielenterveysongelmista kärsivien ja muiden vastausten jakaumia tulevaisuuden odotuksia ja suunnitelmia koskeviin väittämiin. Ne opiskelijat, joilla ei ollut psyykkisiä vaikeuksia, suhtautuivat tulevaisuuteen luottavaisemmin. Toisaalta MT-ongelmista kärsivistäkin puolet oli luottavaisia tulevaisuuden suhteen, mutta ero oli silti iso verrattuna muihin, joista lähes 80 prosenttia suhtautui tulevaisuuteen luottavaisesti. Erot olivat varsin selvät myös uskossa työllistymiseen vuoden sisällä valmistumisen jälkeen (66 % vs. 81 %). Lähteminen ulkomaille työnhakuun ei kuitenkaan ollut suosittu vaihtoehto kummassakaan ryhmässä. Ryhmien välillä ei myöskään ollut tilastollisesti merkitsevää eroa; toisaalta – ehkä yllättäen – psyykkisistä vaikeuksista kärsivistä hieman useampi suunnitteli lähtöä ulkomaille.

Kuvio 18. Suhtautuminen tulevaisuuteen (täysin samaa mieltä tai samaa mieltä olevien %-osuus)

*** $p < 0,001$

Yhteenveto

Psyykkisistä syistä marginaaliryhmiin kuuluvat korkeakouluopiskelijat tulevat ei-marginaaliryhmiin kuuluviin verrattuna "takamatkalta" monesta näkökulmasta. Opiskelemaan hakeutumisessa ja pääsyssä ei ollut eroa MT-ongelmista kärsivien ja muiden välillä, mutta opiskelukokemuksissa ja tulevaisuuden odotuksissa oli selviä eroja. Useampi kuin neljä

viidestä korkeakouluopiskelijasta koki MT-ongelmien vaikeuttavan opiskeluaan, ja samalla vain viidesosa koki saavansa riittävästi tukea ja apua vaikeuksiinsa oppilaitokselta tai yhteiskunnalta. Psykkiset ongelmat eivät useinkaan näy ulospäin, ja tästä syystä ne jäävätkin usein tunnistamatta ja kohtaamatta. MT-ongelmista kärsivien yleinen toimintakyky oli myös melko huono, ja tästä syystä he kävivät selvästi muita opiskelijoita harvemmin töissä. MT-ongelmat näyttävät olevan yhteydessä myös vähäisempiin kontakteihin muiden opiskelijoiden kanssa, mikä sekin voi entisestään heikentää elämänlaatua. Koronapandemiaan liittyvät tapaamisrajoitukset ja etäopiskeluun siirtyminen voivat syventää mielen-terveysongelmista kärsivien yksinäisyyden kokemuksia ja lisätä psyykkistä oireilua.

Psykkisesti vajaakuntoiset opiskelijat ovat erityisessä vaarassa keskeyttää opintonsa. Eri-laiset psyykkiset ongelmat heikentävät opiskelukykyä mutta myös vähentävät luottamusta omiin taitoihin ja osaamiseen. Monenlaiset vaikeudet opiskelussa ja koko elämässä heijastuvat myös tulevaisuuden näkymiin. MT-ongelmista kärsivät arvioivat sekä tulevan palkka-tonsansa että työllistymismahdollisuutensa selvästi heikoimmiksi kuin ne opiskelijat, joilla ei ollut psyykkisiä ongelmia.

6 Pohdinta ja johtopäätökset

Esitämme seuraavissa alaluvuissa tutkimuskysymyksittäin artikkelimme keskeiset tulokset. Taulukkoon 2 tiivistimme merkittävimmät tulokset ja erot marginaaliryhmien välillä ja muihin, ei-marginaaliryhmiin kuuluviin verrattuna.

Marginaaliryhmiin kuuluvien osuus kaikista opiskelijoista

Maahanmuuttajataustaisten osuus uusista korkeakouluopiskelijoista ja koko väestössä on Suomessa kansainvälisesti vertaillen matala. Keskimäärin vain kolme prosenttia uusista alemman korkeakoulututkinnon opiskelijoista oli ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia vuonna 2015, kun vastaavassa ikäryhmässä maahanmuuttajien osuus koko väestössä oli kuusi prosenttia (OECD 2018). Ensimmäisen polven maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä on pysynyt melko tasaisena suomalaisissa korkeakouluissa vuosina 2012–2017 (osuus noin 4,7 %). Sen sijaan toisen polven maahanmuuttajien opinto-oikeuksien määrä on nelinkertaistunut, mutta heidän osuutensa on silti edelleen hyvin pieni (alle 0,5 %) kaikista korkeakouluopiskelijoista. (Airas ym. 2019.) Eurostudent VII -kyselyaineistossa maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita oli 3,9 prosenttia, joista taas valtaosa, kaksi kolmesta, oli toisen polven maahanmuuttajia.

Vammaisten (fyysinen vamma, toimintarajoite tai pitkäaikainen terveysongelma) korkeakouluopiskelijoiden tarkka määrä ei ole tiedossa, sillä saatavilla olevat tilastotiedot ovat puutteellisia ja eri tilastoissa vammaisuus määritellään eri tavoin. Viime aikaisissa selvityksissä on kuitenkin arvioitu, että vammaisten opiskelijoiden määrä on noin kuudesta kahdeksaan prosenttia kaikista korkeakouluopiskelijoista. Eurostudent-kyselyyn vastanneista korkeakouluopiskelijoista miltei neljäsosalla oli jokin fyysinen vamma, toimintarajoite tai pitkäaikainen terveysongelma. Kyse on siis huomattavan suuresta ja heterogeenisestä ryhmästä, jota ei täysin yksiselitteisesti tunnisteta korkeakoulutuksessa. Tosin tähän ryhmään lukeutuvat myös ne, joiden terveysongelma ja siitä aiheutuva rajoite on suhteellisen pieni.

Korkeakouluopiskelijoilla esiintyy melko paljon erilaisia psyykkisiä vaikeuksia: aiempien tutkimusten mukaan noin 30 prosentilla on jonkin asteisia mielenterveysongelmia tai psyykkistä oireilua. Naisilla ja hieman vanhemmilla opiskelijoilla psyykkisiä vaikeuksia esiintyy enemmän, ja moni kärsii myös useammasta yhtäaikaisesta mielenterveydenhäiriöstä. Eurostudent-kyselyyn vastanneista vajaalla 15 prosentilla oli jokin pitkäaikainen

mielenterveysongelma, ja yliopistossa opiskelevilla psyykkinen oireilu oli selvästi yleisempää kuin ammattikorkeakouluissa opiskelevilla.

Marginaaliryhmien siirtyminen korkeakouluopintoihin

Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajat siirtyivät toisen asteen opinnoista korkeakouluopintoihin hieman nopeammin kuin suomalaistaustaiset opiskelijat, joskaan nämä erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Korkeakoulutyyppin tai opintoalan suhteen maahanmuuttaja- ja suomalaistaustaisten välillä ei liioin ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Vammaisten tai toimintarajoitteisten opiskelijoiden siirtyminen korkeakoulutukseen oli hieman hitaampaa kuin muilla opiskelijoilla. Erityisesti oppimisvaikeus sekä ”muihin terveysongelmiin” luokitellut pitkäaikaissairaudet olivat yhteydessä opintojen viivästyneeseen. Tämä kertoo siitä, kuinka heterogeenisestä ryhmästä on kyse; esimerkiksi oppimisvaikeuksilla on todennäköisesti enemmän merkitystä kuin vähäisillä liikuntarajoitteilla korkeakoulutukseen hakeutumisessa. Eurostudent-kyselyyn vastanneet, mielenterveysongelmista kärsivät opiskelijat eivät eronneet muista opiskelijoista opintojen aloittamisen tai sisäänpääsyn suhteen. **Yhteenvedona voidaan siis todeta, että vammaisilla ja toimintarajoitteita omaavilla opiskelijoilla siirtymä korkeakoulutukseen oli ollut keskimääräistä hitaampaa. Sen sijaan maahanmuuttajien ja maahanmuuttataustaisten sekä mielenterveysongelmista kärsivien opiskelijoiden korkeakoulutukseen hakeuminen ja sisäänpääsy ei tässä aineistossa eronnut muista tilastollisesti merkitsevästi.** Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö yksilöiden välillä voisi olla suuriakin eroja opintoihin pääsystä.

Marginaaliryhmien opiskelukokemukset korkeakouluissa

Ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien ja suomalaistaustaisten välillä oli vain vähän tilastollisesti merkitseviä eroja opiskelukokemuksissa. Esimerkiksi tyytyväisyydessä opetushenkilöstöltä saatuun palautteeseen ja motivointiin ei havaittu eroja ryhmien välillä. Kysyttäessä tutkinto-opintojen etenemistä vaikeuttavista tekijöistä ainoa tilastollisesti merkitsevä ero liittyi puutteelliseen opiskelumotivaatioon: toisen polven maahanmuuttajat kokivat puutteellisen motivaation vaikeuttaneen opintojen etenemistä huomattavasti useammin kuin ensimmäisen polven maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset. Aineiston perusteella on vaikeaa saada selville, mistä tämä ero johtuu. Toinen tilastollisesti merkitsevä ero opiskelukokemuksissa paikantui ajankäyttöön: ensimmäisen polven maahanmuuttajat käyttivät enemmän aikaa sekä opiskeluun että ansiotyöhön kuin muut.

Kun tarkastellaan vammaisia ja toimintarajoitteisia opiskelijoita yhtenä ryhmänä, suhteellisesti eniten opintoja olivat vaikeuttaneet opintojen vaativuus tai työmäärä, ongelmat opetusjärjestelyissä sekä terveydelliset syyt. **Ylipäättään opiskeluun kohdistuva haitta**

on tietysti yhteydessä siihen, millaisesta terveysongelmasta on kyse. Eniten ongelmia oli liikuntarajoitteisilla ja oppimisvaikeuksia omaavilla opiskelijoilla, ja he myös kokivat suoriutuvansa opinnoista muita huonommin. Vammaiset ja toimintarajoitteiset opiskelijat olivat hieman muita tyytymättömämpiä kokemuksiinsa korkeakoulussa: he kokivat saaneensa vähemmän rakentavaa palautetta ja moni toivoikin, että ohjattua opiskelua olisi enemmän tarjolla. Vammaisilla korkeakouluopiskelijoilla tarpeet joustaviin oppimismahdollisuuksiin ja monipuolisiin, erilaiset oppijat huomioiviin opiskelutiloihin voivatkin korostua. Näistä kokemuksista huolimatta valtaosa piti opiskelua korkeakoulussa luontevana valintana itselleen.

Mielenterveysongelmista kärsivistä suurin osa koki ongelmiansa rajoittavan elämää ja opiskelua moni tavoin: vain runsas kymmenen prosenttia oli sitä mieltä, että psyykkiset ongelmat eivät rajoittaneet elämää millään tavalla. Tähän ryhmään kuuluvat kärsivät todennäköisesti lievemmistä psyykkisistä oireista, ja osalla on ehkä ollut aiemmin suurempia oireita, jotka on kuitenkin saatu hyvin hallintaan. Psyykkisistä häiriöistä kärsivät kokivat muita useammin monien eri tekijöiden vaikeuttaneen opiskeluaan. Näitä olivat muun muassa puutteellinen opiskelumotivaatio, opintojen vaativuus ja työmäärä sekä ongelmat opetusjärjestelyissä ja toimeentulossa. Viimeiseksi mainittu on yhteydessä mielenterveysongelmista kärsivien korkeakouluopiskelijoiden vähäisempään työssäkäyntiin opiskelujen aikana. Psyykkistä ongelmista kärsivät olivat myös muita tyytymättömämpiä opetushenkilökunnan antamaan tukeen opinnoissa, ja he toivoisivatkin enemmän ohjattua opiskelua. Yleinen tyytymättömyys opintoihin ja omaan suoriutumiseen opinnoissa saivat monet MT-ongelmista kärsivät kokemaan, ettei korkeakoulu ole lainkaan itselle sopiva paikka ja näin ollen pohtimaan jopa opintojen keskeyttämistä. Nyt on saatu jo viitteitä siitä, että koronapandemia heikentää huomattavasti korkeakouluopiskelijoiden psyykkistä hyvinvointia. Erilaiset tapaamisrajoitukset ja etäopiskelu hankaloittavat erityisesti niiden opiskelijoiden tilannetta, jotka jo valmiiksi ovat muita haavoittuvammassa asemassa.

Opintojen jälkeiset suunnitelmat

Maahanmuuttajien ja suomalaisten opiskelijoiden välillä ei ollut juuri eroa siinä, missä määrin he uskoivat suorittavansa tutkintonsa loppuun, tosin ensimmäisen polven maahanmuuttajat arvioivat suoriutuvansa opinnoista hieman ripeämmin kuin toisen polven maahanmuuttajat ja suomalaistaustaiset. **Yleisessä suhtautumisessa tulevaisuuteen ei ollut eroja maahanmuuttaja- ja suomalaistaustaisten opiskelijoiden välillä:** valtaosa suhtautui luottavaisesti tulevaisuuteen ja työllistymiseensä. Tosin mikäli Suomesta ei löydy töitä, toisen polven maahanmuuttajat olivat muita halukkaampia lähtemään ulkomaille työnhakuun.

Vammaisista ja toimintarajoitteita omaavista opiskelijoista epävarmimmin omaan valmistumiseensa nykyisestä koulutusohjelmasta suhtautuivat liikuntarajoitteiset opiskelijat,

tosin heistäkin 94 prosenttia uskoi saavansa tutkinnon valmiiksi. Liikuntarajoitteiset opiskelijat ennakoivat myös opiskelujensa kestävän pisimpään. **Kaiken kaikkiaan vammaisten ja toimintarajoitteisten opiskelijoiden suhtautuminen tulevaisuuteen ja luottamus työllistymiseen olivat hieman heikkomat kuin vammattomilla ja rajoitteista vapailla opiskelijoilla.** Korkeakoulutuksen saavutettavuuden näkökulmasta onkin tärkeää, että korkeakoulut huomioivat toiminnassaan kaikki korkeakouluyhteisön jäsenet ja korkeakouluissa pystytään tunnistamaan niitä käytänteitä, jotka parhaiten tukevat yhdenvertaisuuden toteutumista. Suhtautuminen tulevaisuuteen oli pessimistisin liikuntarajoitteisilla ja usko työllistymiseen matalin aistivamman omaavilla opiskelijoilla. Ulkomaille työnhakuun olivat innokkaimmin lähdössä liikuntarajoitteita omaavat opiskelijat.

Mielenterveysongelmista kärsivien korkeakouluopiskelijoiden ongelmat opiskelussa ja usein myös muilla elämänalueilla ilmenevä tyytymättömyys heijastuvat luonnollisesti myös heidän tulevaisuuden odotuksiinsa. Psykkisiä vaikeuksia kokevat arvelivat opiskelevansa keskimäärin pitempään kuin muut. Samoin odotukset tulevasta palkkatasosta ja työllistymisestä olivat selvästi muita pessimistisemmät.

Taulukosta 2 voidaan havaita, että mielenterveysongelmista kärsivillä on muihin marginaaliryhmiin verrattuna enemmän ongelmia ja haasteita eri osa-alueilla. Kokonaisvaltainen tyytymättömyys näkyy myös suurena opintojen keskeyttämisriskinä. Sen sijaan maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajataustaiset opiskelijat erottuvat ryhmänä, jolla on vähiten vaikeuksia opintopolullaan. Toisaalta ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajien kokemukset ja tuen tarve ovat erilaiset. Myös vammaisia ja toimintarajoitteisia opiskelijoita kuvaa samanlainen heterogeenisyys: osalla opiskelijoista toimintarajoite haittaa huomattavasti opiskelujen etenemistä ja uskoa tulevaisuuteen, osa opiskelijoista ei eroa ilman toimintarajoitetta olevista millään tavalla.

Taulukko 2. Yhteenveto eri marginaaliryhmiin kuuluvien määristä, opiskelemaan hakeutumisesta, opiskelukokemuksista ja tulevaisuuden suunnitelmista muihin opiskelijoihin verrattuna

	Maahanmuuttajat ja maahanmuuttaja-taustaiset	Vammaiset ja toimintarajoitteiset	Mielenterveys-ongelmista kärsivät
Määrä ja osuus kaikista opiskelijoista	n = 273 (4 %)	n = 1731 (24 %)	n = 953 (15 %)
Opiskelemaan haku ja pääsy verrattuna ei-marginaaliryhmiin kuuluviin	Ei eroa	Siirtyvät hitaammin korkeakoulutukseen	Ei eroa
Opiskelukokemukset verrattuna ei-marginaaliryhmiin kuuluviin	2. polven maahanmuuttajilla motivaation puute 1. polven maahanmuuttajat käyttävät enemmän aikaa opiskeluun	Vaihtelevat suuresti toimintajoitteen mukaan Eniten ongelmia liikuntarajoitteita ja oppimisvaikeuksia omaavilla	Kokonaisvaltaista tyytymättömyyttä: kokevat saavansa huonosti tukea henkilökunnalta ja muilta opiskelijoilta, huonommuuden tunteita, suuri keskeyttämisriski
Tulevaisuuden-suunnitelmat verrattuna ei-marginaaliryhmiin kuuluviin	Ei eroa, mutta 2. polven maahanmuuttajat muita halukkaampia hakemaan töitä ulkomailta	Luottamus tulevaisuuteen ja työllistymiseen hieman huonompaa, mutta vaihtelevat rajoitteen mukaan; eniten epävarmuutta aistivamman ja liikuntarajoitteen omaavilla	Luottamus tulevaisuuteen ja työllistymiseen selvästi huonompaa Opintojen pitkittymisen riski

Suomalaisessa korkeakoulutuksen tasa-arvokeskustelussa ovat painottuneet aiemmin lähinnä sukupuoleen ja perhetaustaan liittyvät näkökulmat. Sen sijaan marginaaliryhmien tasa-arvotoimiin on kiinnitetty verraten vähän huomiota. Marginaaliryhmät kuitenkin muodostavat tämän tarkastelun perusteella merkittävän osan suomalaisten korkeakoulujen opiskelijapopulaatiosta. Näin ollen tasa-arvoon liittyen politiikkatoimien muotoilussa olisi syytä kiinnittää enemmän huomiota sekä järjestelmä- että korkeakoulutasolla. Keskeinen askel marginaaliryhmien huomioimisessa on niiden moninaisuuden tunnistaminen. Korkeakoulutuksen marginaaliryhmiä ei toistaiseksi ole Suomessa kattavasti tunnistettu ja määritelty. Tämä puute on saattanut johtaa marginaaliryhmien yksioikoiseen yhteenpippamiseen ja siten myös politiikkatoimien hajanaisuuteen. Samanaikaisesti marginaaliryhmiä koskeva ja pitkittäistutkimusta edellyttävä tilastointitieto on puutteellista tai sitä

ei ole käytössä vertailukelpoisessa muodossa. Puuttuva tietopohja vaikeuttaa täten tilannekuvan muodostamista ja toimenpidetarpeiden määrittämisen sisältöä. Oikeasuhtaisia politiikkatoimia on vaikeaa toteuttaa mikäli niiden taustalla ei ole riittävän luotettavaa tietoa niillä ratkaistavien ongelmien laajuudesta ja luonteesta.

Tasa-arvotoimien yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutuminen on pitkäkestoista ja se tapahtuu usein hitaasti. Tästä johtuen tasa-arvotoimien vaikuttavuuden toteutuminen on hidasta erityisesti marginaaliryhmien osalta. Yksittäisiä politiikkatoimia tarkastelemalla voidaan muodostaa vain rajallinen kuva niiden yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Kattavampaa tarkastelua ja tulosten tulkintaa rajoittaa myös Eurostudent-aineiston luonne laaja-alaisena ja yleisenä kyselyaineistona. Aineiston taustalla olevaa kysymyspatteristoa ei siis ole suunniteltu juuri marginaaliryhmien kokemien haasteiden ja niiden voimakkuuserojen selvittämiseen.

Politiikkatoimista ja niiden vaikuttavuudesta sekä soveltuvuudesta Suomeen on olemassa tuore erillinen verrokkimaatarkastelu, joten siihen ei tässä yhteydessä paneuduta tarkemmin (ks. Juusola & Kohtamäki 2021; Kohtamäki 2021). Sen sijaan annamme muutaman esimerkin korkeakoulutusmahdollisuuksien tasa-arvon edistämisestä Ruotsissa. Ruotsissa korkeakoululaki velvoittaa korkeakouluja edistämään ja laajentamaan korkeakoulujen saavutettavuutta. Maan kansallisessa koulutuspolitiikassa on tunnistettu sosiaalisen taustan ja alueellisen ulottuvuuden vaikutukset korkeakoulutukseen hakeutumisessa sekä maahanmuuttajaryhmien moninaisuus.

Ruotsissa on koko maan kattavalla korkeakoulutusverkostolla edistetty alueellista saavutettavuutta ja tasa-arvoa. Maantieteellisesti kattavan järjestelmän tärkeä osa on ollut maakuntakorkeakoulujen (regional universities) perustaminen. Koko maan kattava koulutusverkko on lisännyt sellaisten opiskelijoiden korkeakoulutusmahdollisuuksia, joiden vanhemmilla ei ole korkeakoulutuskintoa. Toisena alueellisena toimena on ollut etäkoulutus ja kunnalliset koulutuskeskukset. Tasa-arvokehitykseen on pyritty vaikuttamaan korkeakoulutukseen siirtymisen nivelvaihetta laajentamalla sekä määrittelemällä korkeakoulukelpoisuus ja sisäänottoväylien kiintiöt korkeakoululainsäädännöllä. Viimeisin uudistus on korkeakoulukelpoisuuteen tähtäävä koulutus korkeakoulupätevyyksiä tuottavista kursseista. Maahanmuuttajien tilastoseurannalla ja -luokittelulla on havaittu selviä eroja korkeakouluttautumisen osalta. Ruotsiin yli 7-vuotiaina muuttaneet henkilöt ovat suhteessa valtaväestöön vähemmistöasemassa korkeakoulutuksessa. Sen sijaan Ruotsiin alle 7-vuotiaina muuttaneiden osuus korkeakoulutuksessa on sama tai jopa korkeampi kuin valtaväestöllä. Kokonaisuutena maahanmuuttajataustaisia korkeakoulutettuja suhteessa valtaväestöön onkin jo suhteellisesti enemmän. Toimintarajoitteisten henkilöiden osalta Ruotsissa korkeakouluja on kehoitettu jakamaan hyviä käytänteitä heidän opiskelumahdollisuuksiensa parantamiseksi. Erittäin tärkeää eriytymiskehityksen kannalta on se, että yksittäiset korkeakoulut sitoutuvat marginaaliryhmien koulutusmahdollisuuksien

tasa-arvon edistämiseen toiminnassaan, päätöksenteossaan ja kehittämistoimissaan. Lisäksi koulutuspoliittisesti asiaa tulisi tarkastella ja kehittää ilman siiloutumista yhdelle koulutusasteelle.

7 Tutkimustuloksiin perustuvat suositukset

Edellä kuvatut rajoitteet huomioiden artikkelin tutkimustulosten perusteella voidaan suositella seuraavia toimenpiteitä.

Marginaaliryhmien moninaisuuden tunnistaminen. Marginaaliryhmien moninaisuus tulisi pyrkiä huomioimaan nykyistä paremmin suunniteltaessa tasa-arvotoimia. Moninaisuuden tunnistaminen edellyttää ryhmien nykyistä tarkempaa rajaamista. Rajaamisessa on huomioitava myös uusien ryhmien tunnistamiseen liittyvät periaatteet, sillä marginaliteetin määrittäminen ei ole staattinen, kertaluontoinen toimenpide.

Seurannan lisääminen. Marginaaliryhmien hakeutumista, opiskelun aikaisia kokemuksia ja opiskelun työllisyysvaikutuksia tulisi seurata nykyistä tarkemmin. Tietosuojalainsäädännön puitteissa erityisryhmistä tulisi kerätä tietoa osana normaalia korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön tiedonkeruuta.

Tasa-arvotoimenpiteiden määrittäminen. Marginaaliryhmien tasa-arvon parantamiseen liittyvien keinojen tulee olla oikeasuhtaisia havaittuihin ongelmiin nähden. Lievempiä ja vähemmän pakottavia keinoja tulee käyttää silloin, kun tunnistetut ongelmat eivät ole laaja-alaisia tai vaikutuksiltaan merkittäviä. Sen sijaan pakottavampia keinoja voidaan käyttää lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa silloin, kun ongelmat ovat vaikutuksiltaan merkittäviä, eivätkä ne ole ratkaistavissa muilla keinoin. Nämä toimet saattavat kattaa myös positiivisen erityiskohtelun soveltamisen marginaaliryhmien eduksi.

Tasa-arvotoimien seuranta ja arviointi. Tehtyjen toimien vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti. Arvioinnit tulee kytkeä osaksi korkeakoulujen muuta omaehtoista toiminnanohjausta ja laatujärjestelmää. Arviointien velvoittavuudesta ja sisällöstä on päätettävä korkeakoulujen itsehallinnon ja institutionaalisen autonomian puitteissa kuitenkin siten, että niiden sisältöön ja koordinointiin voidaan vaikuttaa viranomaisten toimesta. Seurannassa, arvioinnissa ja toimenpiteiden suunnittelussa on erityisen tärkeää, että mukana on myös marginaaliryhmiin kuuluvia opiskelijoita.

Liite. EUROSTUDENT VII kyselylomake

1 Opiskelun taustatiedot

1.1 Opiskeletko aktiivisesti tällä lukukaudella Suomessa?

Valitse yksi vaihtoehto.

- Kyllä, suomalaisessa yliopistossa
- Kyllä, suomalaisessa ammattikorkeakoulussa
- Ei, opiskelen tilapäisesti ulkomaisessa korkeakoulussa Suomen ulkopuolella (esim. Erasmus-ohjelmassa)
- Ei, pidän tällä hetkellä taukoa opiskelusta (virallisesti tai epävirallisesti)
- Ei, olen keskeyttänyt opinnot
- En, olen jo valmistunut

jos 1.0=EI > loppu

1.4a

Jos 1.3=1

Valitse seuraavista ammattikorkeakoulu, jossa opiskelet:

Jos opiskelet useammassa oppilaitoksessa, vastaa pääasiallisten opintojesi mukaan (viimeisin joista olet tehnyt suorituksia).

1.4b

Jos 1.3=2

Valitse seuraavista yliopisto, jossa opiskelet:

Jos opiskelet useammassa oppilaitoksessa, vastaa pääasiallisten opintojesi mukaan (viimeisin joista olet tehnyt suorituksia).

1.5 Mitä tutkintoa suoritat parhaillaan?

Jos opiskelet useampaa samanaikaista korkeakoulututkintoa, vastaa pääasiallisten opintojesi mukaan kaikissa kyselylomakkeen kohdissa.

Pääasialliset opinnot=Ne korkeakouluopinnot joissa olet viimeksi tehnyt opintosuorituksia.

Valitse yksi vaihtoehto.

- Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa (kandi)
- Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa (maisteri, ml. lääketieteen lisensiaatti)
- Ammattikorkeakoulututkinto, päivätoteutus
- Ammattikorkeakoulututkinto, monimuotototeutus
- Ammatillinen opettajankoulutus
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Lisensiaatin/tohtorin tutkinto

Jos 1.5 =5 > loppu

1.7 Mitä alaa opiskelet?

- Kasvatusalat (opetus ja varhaiskasvatus, musiikkipedagogi, tanssinopettaja AMK)
- Humanistiset ja taidealat (myös kielet)
- Yhteiskunnalliset alat (yhteiskuntatieteet, kansantaloustiede, kirjasto- ja informaatiotieteet AMK)
- Kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet (myös hallintotieteet)
- Luonnontieteet (fysiikka, matematiikka, biologia, ympäristösuunnittelija (AMK))
- Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)
- Tekniikan alat (muut kuin tieto- ja viestintätekniikan sekä liikenne- ja kuljetusalan insinööriohjelmat)
- Maa- ja metsätalousalat (myös eläinlääketiede)
- Terveys- ja hyvinvointialat (myös lääketiede, farmasia, terveystieteiden monialaiset koulutusohjelmat)
- Palvelualat (myös liikenne- ja kuljetusalan insinööriohjelmat, turvallisuusala, matkailu)

FI1 Oletko aikeissa suorittaa nyt opiskelemaasi tutkinnon valmiiksi? Valitse vaihtoehdoista parhaiten tilanteeseesi sopiva:

Kyllä

En, sillä hankin opiskelupaikan suorittaakseni vain tietyn osan tutkinnosta

En, sillä opiskelu ei vastannut odotuksiani

En, sillä aion siirtyä opiskelemaan muualle

En, henkilökohtaisista tai muista syistä johtuen

Jos FI1 = 1

FI2 Arvioi, kuinka pitkän ajan olet aktiivisesti kaiken kaikkiaan opiskellut korkeakoulussa siinä vaiheessa, kun valmistut.

Poislukien esim. äitiyslomat, työssäolojaksot, asevelvollisuus ym.

_____ vuotta

_____ ja kuukautta

Opiskeluaikasi aloituksesta valmistumiseen noin _____

Jos 1.5=2,4

1.8 Missä maassa suoritit loppuun alemman tutkinnon (esim. kandidaatintutkinnon), jonka pohjalta jatkat nyt ylempää korkeakoulututkintoa?

Suomessa

Muualla,

En ole suorittanut alempaa korkeakoulututkintoa

Jos 1.8=2

1.8b

Valitse maa, jossa suoritit loppuun alemman tutkintosi:

[pudotusvalikko]

Jos 1.3=2,4

1.9 Kuinka pian edellisen tutkinnon suorittamisen jälkeen aloit suorittaa tämänhetkistä ylempää korkeakoulututkintoa?

(Tarkoitetaan esim. kandidaatin tutkinnon ja maisterin tutkinnon välinen aika, AMK-tutkinnon ja ylempään AMK-tutkinnon välinen aika)

Alle vuoden kuluessa

Vuoden - kahden kuluessa

Yli kaksi vuotta edellisen tutkinnon jälkeen

FI3 Paljonko uskot saavasi palkkaa bruttona (ennen verojen vähentämistä) vuoden kuluttua valmistumisestasi?

Arvio kuukausipalkasta _____ euroa kuukaudessa

FI4 Miten hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa mielipidettäsi?

Valitse kaikista kohdista sinulle sopivin vaihtoehto.

Täysin samaa mieltä-(Samaa mieltä-Ei samaa eikä eri mieltä-Eri mieltä)-Täysin eri mieltä

a. Suhtaudun luottavaisesti tulevaisuuteeni

b. Valitsemallani alalla on tulevaisuudessa hyvä työllisyystilanne

c. Uskon työllistyväni vuoden sisällä valmistumisestani

d. Minulla on hyvät mahdollisuudet työllistyä opiskelemalleni alalle vuoden sisällä valmistumisestani

e. Uskon saavani koulutustasoani vastaavaa työtä kolmen vuoden sisällä valmistumisestani

f. Uskon kokevani työttömyyttä vuoden sisällä valmistumisestani

g. Lykkään valmistumista tarkoituksella

h. Jos en valmistuttuani löydä Suomesta mieleistäni työpaikkaa, lähen ulkomaille työnhakuun

2 Opiskelun taustatiedot – hakeutuminen

2.1 Onko sinulla toisen asteen tutkinto (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto tai vastaava ulkomainen tutkinto)?

Kyllä, suoritin sen Suomessa
Kyllä, suoritin sen muualla kuin Suomessa
Ei ole

Jos 2.1=1,2

2.2 Suorittiko toiseen asteen tutkintosi nuorille suunnatussa oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa?

Kyllä, lukiossa
Kyllä, ammatillisessa koulutuksessa
(Kyllä, yhdistelmä­tutkintona)
Ei, suoritin sen muulla tavoin (esim. aikuislukio, aikuisille suunnatut ammatilliset opinnot, oppisopimus)

Jos 2.0=3

2.3 Missä olet viimeksi käynyt koulua:

Suomessa
Ulkomailla

Jos 2.1=1,2

2.4 Kuinka pian toisen asteen opintojesi lopettamisen jälkeen aloitit korkeakouluopinnot ensimmäistä kertaa?

Toisen asteen opinnot=lukio, ammatilliset opinnot

Mikäli olet opiskellut useammassa toisen asteen koulutusohjelmassa, laske aika ensimmäisen koulutusohjelman päättämisestä lähtien, (riippumatta siitä saiko tutkinnon valmiiksi).

Mikäli olet aloittanut useammat korkeakouluopinnot Suomessa tai ulkomailla, laske aika ensimmäisten korkeakouluopintojesi aloittamiseen.

vuoden kuluessa
1-2 vuoden kuluttua
yli kahden vuoden kuluttua

FI5 Valitse viimeksi suorittamasi tutkinto tai oppimäärä:

Ylioppilastutkinto tai lukion oppimäärä
Ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto
Kaksoistutkinto (ammatillinen tutkinto ja ylioppilastutkinto samanaikaisesti suoritettuna)
Ammattikorkeakoulututkinto
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Alempi korkeakoulututkinto yliopistosta
Ylempi korkeakoulututkinto yliopistosta
Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
Ulkomainen tutkinto
Muu tutkinto (esim. opistoasteen tutkinto)

2.5 Milloin pääsit ensimmäisen kerran sisään korkeakouluun?

Vuosi ja kuukausi

2.6 Milloin aloitit nykyisessä (pääasiallisessa) koulutusohjelmassasi?

Vuosi ja kuukausi

FI6a Oletko osallistunut valmennuskurssille?

Kyllä
En

Jos FI9A = 1

FI6b Liittyikö valmennuskurssi nykyisen tutkinto-ohjelmasi sisäänpääsyyn?

Nykyiseen koulutusohjelmaani
Johonkin muuhun

FI7 Missä määrin seuraavat asiat olivat sinulle tärkeitä, kun hait korkeakoulutukseen?

- Minulle on tärkeää, että koulutukseni on hyödyksi myös muiden hyvinvoinnin tukemisessa.
- Korkeakoulutus tarjoaa minulle mahdollisuuden kehittää itseäni.
- Vanhempani pettyvät minuun, jos en suorita korkeakoulututkintoa.
- Korkeakoulutus on minulle keino paremman aseman saavuttamiseksi yhteiskunnassa.
- En koe saavani korkeakoulutuksesta mitään erityistä, mutta se on muita vaihtoehtoja parempi.
- Haluan vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen
- Olen aina tiennyt haluavani opiskella valitsemaani alaa

2.7 Luettiinko aikaisempi työkokemuksesi hyväksesi, kun hait korkeakouluun ensimmäistä kertaa Suomessa?

Voit valita useamman vaihtoehdon

Minulla ei ollut aikaisempaa työkokemusta

Ei, aikaisempi työkokemukseni ei vaikuttanut hakuprosessiin

[Jos 2.1=3] Kyllä, sain työkokemuksella korvattua hakukelpoisuuteni puutteen (toisen asteen tutkinto suorittamatta)

Kyllä, työkokemukseni huomioitiin hakuvaiheessa (työkokemuspisteet, työkokemusvaatimus YAMK-opintoihin)

Aloitin korkeakouluopintoni muualla kuin Suomessa

2.8 Oletko saanut joitain osia tällä hetkellä opiskelemastasi tutkinnosta korvattua aikaisemmin hankitulla osaamisella tai työkokemuksella?

Ota huomioon mikä tahansa aikaisempi työkokemus, kurssit, itseopiskelu, vapaaehtoistyö tms, jonka perusteella sinun on tarvinnut tehdä vähemmän kuin koulutusohjelmassasi muuten. Tällaisia ovat esimerkiksi yksittäisten kurssien hyväksi lukeminen, ylimääräiset opintopisteet sekä tutkintoon kuuluvan harjoittelun tai opinnäytetyön osan korvaaminen.

Kyllä, työkokemuksella hankitulla osaamisella

Kyllä, koulutusjärjestelmän ulkopuolella hankitulla osaamisella (esim. työväenopiston kurssit, itseopiskelu, vapaaehtoistyö)

Kyllä, muilla aikaisemmillä opinnoilla

En

FI8 Mikä vaihtoehto parhaiten kuvaa aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen lopputulosta kannaltasi?

Sain hyväksiluettua/tunnustettua kaiken tai lähes kaiken hakemastani

Sain hyväksiluettua/tunnustettua noin kolme neljäsosaa hakemastani

Sain hyväksiluettua/tunnustettua puolet hakemastani

Sain hyväksiluettua/tunnustettua neljäsosan hakemastani tai vähemmän

2.9 Olitko ansiotyössä ennen kuin aloitit korkeakouluopinnot ensimmäistä kertaa?

Laske mukaan myös oppisopimus tai palkallinen harjoittelu.

Asepalvelusta tai siviilipalvelusta ei lasketa ansiotyöksi.

Kyllä, työskentelin säännöllisesti vähintään 20 tuntia viikossa vähintään yhden vuoden ajan.

Kyllä, työskentelin säännöllisesti alle 20 tuntia viikossa vähintään yhden vuoden ajan.

Kyllä, olin ansiotyössä alle vuoden.

En ollut ansiotyössä ennen korkeakouluopintojani.

Jos 2.9 = 1, 2, 3

2.10 Kuinka läheisesti opintoja edeltävä työsi liittyi nykyiseen koulutusohjelmaasi?

Ajattele työssäkäyntiäsi ajalta ennen ensimmäisten korkeakouluopintojesi alkua.

1 Hyvin läheisesti – 5 Ei lainkaan

FI9 Oletko käyttänyt mahdollisuutta opiskella joustavasti hyödyntämällä muiden suomalaisten korkeakoulujen opetustarjontaa (JOO-opinnot)?

Kyllä
En

Mitkä seuraavista tekijöistä vaikuttivat päätökseesi hyödyntää/ olla hyödyntämättä muiden suomalaisten korkeakoulujen opetustarjontaa?

Jos kyllä	Jos ei
Toisen korkeakoulun opetustarjonta on täydentänyt tutkintoani	Muiden korkeakoulujen tarjonta ei ole ollut tutkintoni kannalta hyödyllistä
Oman korkeakouluni opetustarjonta on ollut riittämätöntä	Oman korkeakouluni opetustarjonta on ollut riittävää
Koulutusohjelmassani kannustettiin sisällyttämään tutkintoon muiden korkeakoulujen opintoja	Tutkintoni ei ole mahdollista sisällyttää muissa korkeakouluissa suoritettuja opintoja
Minun oli helppo selvittää muiden korkeakoulujen opiskelumahdollisuuksia	Minun oli vaikea saada tietoa muiden korkeakoulujen opiskelumahdollisuuksista
Opiskelu toisen korkeakoulun opetuksessa oli helppo järjestää käytännössä	Opiskelu toisen korkeakoulun opetuksessa olisi ollut vaikea järjestää käytännössä
Oma elämäntilanteeni (perhe, asuminen, työssäkäynti) mahdollisti joustavan opiskelun toisessa korkeakoulussa	Oma elämäntilanteeni (työssäkäynti, asuminen, perhe) olisi mahdollistanut opiskelua toisessa korkeakoulussa

3 Opiskelun olosuhteet

3.1 Kun ajattelet meneillään olevaa kevätlukukautta, onko jokin seuraavista vaikeuttanut tämänhetkisen pääasiallisen tutkintosi opintojen etenemistä?

Kyllä, opintojen vaativuus tai niihin liittyvä työmäärä (vaikea koe, tutkielma, essee tai niiden määrä)
Kyllä, ongelmat opetusjärjestelyissä (kurssien huono aikataulutus, opetus- tai opiskelutilojen riittämättömyys, läsnäolopakko luennoilla)
Kyllä, ongelmat opintohallinnossa (kurssiarvosanojen viivästyminen, opintojen hyväksilukuun tai kurssi-ilmoittautumiseen liittyvät ongelmat)
Kyllä, johtuen muista opiskeluun liittyvistä syistä
Kyllä, toimeentulo-ongelma
Kyllä, työssäkäynti
Kyllä, lastenhoidon järjestäminen tai lapsen saaminen
Kyllä, terveydelliset syyt
Kyllä, puutteellinen opiskelumotivaatio
Kyllä, muu henkilökohtainen syy
Ei mikään

3.2 Arvioi seuraavia väitteitä koskien tämänhetkistä pääasiallista koulutusohjelmaasi:

Täysin samaa mieltä – joissain määrin samaa mieltä – ei samaa eikä eri mieltä – eri mieltä – Täysin eri mieltä

- Olen yleensä saanut rakentavaa palautetta suoriutumisestani opetushenkilöstöltä
- Opetushenkilöstö on motivoinut minua tekemään parhaani
- Opetushenkilöstö on ollut erittäin hyvä selittämään asioita

3.3 Mitä mieltä olet seuraavista nykyistä koulutusohjelmaasi kuvaavista väittämistä?

Täysin samaa mieltä – joissain määrin samaa mieltä – ei samaa eikä eri mieltä – eri mieltä – Täysin eri mieltä

- Tulen hyvin toimeen koulutusohjelmani opetushenkilöstön kanssa
- Opetushenkilöstö on kiinnostunut kuulemaan opiskelijoiden mielipiteitä
- Tunnen paljon opiskelutovereita, joiden kanssa voin vaihtaa ajatuksia koulutusalaani koskien
- Minulla on paljon kontakteja kanssaopiskelijoihin

3.4 Kuinka monta tuntia viikossa käytät arviosi mukaan ohjattuun ja itsenäiseen opiskeluun tyypillisenä viikkona kuluvalle kevätlukukaudella?

Yritä muistella, kuinka monta tuntia käytät aikaa päivittäin opiskeluun viikonloppu mukaan lukien.

Merkitse "0" kohtaan, jolloin et käytä tavallisesti aikaa kyseiseen toimintaan. Jos opetusta ei ole viikoittain (esim. kahdeksan tunnin seminaari, joka järjestetään kolmena päivänä/lukukausi), jaa aika kaikkien viikonpäivien kesken. Huom! Älä laske mukaan palkallista harjoittelua, sillä se luetaan ansiotyöksi!

MA   TI   KE   TO   PE   LA   SU

A Ohjattu opiskelu (luennot, oppitunnit, seminaarit, laboratoriotyöskentely, koulutusohjelmasi etäluennot)

B Itsenäinen opiskelu (valmistautuminen, lukeminen, kirjalliset tehtävät, palkaton harjoittelu tms.)

3.5 Ajattele opiskeluun ja ansiotyöhön käyttämäsi aikaa tällä kevätlukukaudella. Haluaisitko käyttää enemmän, saman verran vai vähemmän aikaa seuraaviin asioihin?

Jos et ole tällä hetkellä ansiotyössä: merkitse, haluaisitko käyttää yhtä paljon (=ei lainkaan) tai enemmän (jonkin verran) aikaa ansiotyöhön.

Haluaisin käyttää vähemmän aikaa – Haluan käyttää yhtä paljon aikaa kuin nyt – Haluaisin käyttää enemmän aikaa

- a. Aikaa ohjattuun opiskeluun
- b. Aikaa itsenäiseen opiskeluun
- c. Aikaa ansiotyöhön

3.6 Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien opiskeluasi kuvaavien väittämien kanssa?

Täysin samaa mieltä – joissain määrin samaa mieltä – ei samaa eikä eri mieltä – eri mieltä – Täysin eri mieltä

- a. Minulle oli usein vaikea tietää, kuinka paljon minulta odotettiin nykyisessä koulutusohjelmassani.
- b. Suosittelisin nykyistä koulutusohjelmaani muille.
- c. Minusta tuntuu usein siltä, ettei korkeakoulu ole oikea paikka minulle.
- d. Minulle oli alusta asti selvää, että tulisin jonain päivänä opiskelemaan korkeakoulussa.
- e. Harkitsen vakavasti alan vaihtoa.
- f. Harkitsen vakavasti kokonaan keskeyttäväni korkeakouluopintoni.

3.7 Kuinka tyytyväinen olet opiskelijana saamaasi tukeen?

1 Täysin riittävä — 5 Ei ollenkaan riittävä TAI En tarvitse/halua tukea

- a. Opiskelun tukipalvelut (esim. tutorointi, akateeminen kirjoittaminen, valmentavat opinnot, mentorointi)
- b. Opiskelu- ja oppimistilojen tarjonta (esim. kirjasto, tietokonehuoneet, työpisteet)
- c. Tuki opiskelun ja työssäkäynnin yhteensovittamiseen
- d. Tuki opiskelun ja perheen yhteensovittamiseen
- e. Tuki valmistautumisessa työelämään valmistumisen jälkeen

3.8 Verrattuna opiskelutovereihisi, kuinka arvioit suoriutuneesi opinnoistasi nykyisessä koulutusohjelmassasi?

Kaiken kaikkiaan suoriutumiseni on ollut...

- 1 Paljon paremmin
- 2 Joissain määrin paremmin
- 3 Yhtä hyvin
- 4 Joissain määrin heikommin
- 5 Paljon heikommin

3.9 Oman näkemyksesi mukaan, kuinka hyvin nykyinen koulutusohjelmasi valmistaa sinua työmarkkinoille?

1 erittäin hyvin – 5 erittäin heikosti en osaa sanoa

Työmarkkinoille Suomessa
Kansainvälisille työmarkkinoille

4 Opiskelijan arki

4.1 Missä asut lukuvuoden aikana (maanantaista perjantaihin)?

- Asun yksin omassa taloudessani (tai soluasunnossa)
- Asun yhteistaloudessa tai "kimppakämpässä"
- Asun puolison kanssa (avo- tai avioliitossa /rekisteröidyssä parisuhteessa)
- Asun yksin lapsen/lasten kanssa
- Asun puolison ja lapsen/lasten kanssa
- Asun vanhempieni tai sukulaisten luona
- Muuten, miten? _____

4.2 / FI10 Mikä on asumismuotosi?

- Vuokralla opiskelija-asunnossa (opiskelija-asunto- tai muiden säätiöiden hallinnoima)
- Opiskelija-asuntolassa
- Vuokralla muuten kuin opiskelija-asunnossa (vapaiden markkinoiden, kaupungin tms. vuokra-asunto; yksin tai muiden kanssa)
- Itse omistamassani (tai yhdessä puolison kanssa omistamassamme) asunnossa
- Vanhempien, sukulaisten tai puolison omistamassa asunnossa
- Asumisoikeus- tai osamistusasunnossa
- Muuten, miten? _____

Jos 3.1=1

4.3 Kuinka tyytyväinen olet seuraaviin seikkoihin nykyisessä asunnossasi?

Erittäin tyytyväinen-Melko tyytyväinen-En tyytyväinen enkä tyytymätön-Melko tyytymätön-Erittäin tyytymätön

Hinta
Sijainti
Yleiskunto
Matkustusaika asunnolta korkeakoululle

4.4 Kuinka kauan matka asunnostasi oppilaitokseen kestää tyypillisenä päivänä kuluvalle kevätlukukaudella?

Kodilla tarkoitetaan asuinpaikkaasi lukuvuoden aikana (maanantaista perjantaihin)

Yhteen suuntaan keskimäärin _____ minuuttia

4.5 Käytkö ansiotyössä tämän kevätlukukauden aikana?

Myös palkallinen harjoittelu sekä yrittäjyys lasketaan mukaan.

Kyllä, käyn töissä koko kevätlukukauden
Kyllä, käyn töissä silloin tällöin kevätlukukauden aikana
En käy töissä tämän kevätlukukauden aikana

Jos 4.5=1,2

4.6 Kuinka monta tuntia viikossa käytät keskimäärin ansiotyöhön tämän lukukauden aikana?

Tuntia viikossa

Ansiotyö _____

Jos 4.5=1,2

4.7 Missä määrin seuraavat väittämät kuvaavat tilannettasi ?

Vastaa koskien tätä kevätlukukautta.

Kuvaa erittäin hyvin – Ei kuvaa lainkaan (likert)

- Käyn töissä rahoittaakseni elämiseni
- Käyn töissä saadakseni työkokemusta
- Ilman ansiotyötä minulla ei olisi varaa opiskella
- Käyn töissä, koska minun on tuettava taloudellisesti muita (lapsia, puolisoa, vanhempia ym.)
- Käyn töissä, jotta minulla olisi varaa tehdä sellaisia hankintoja, joita en muuten tekisi

Jos 4.5=1,2

4.8 Miten läheisesti ansiotyösi liittyy koulutusohjelmasi sisältöön?

Vastaa koskien ansiotyöäsi tällä kevätlukukaudella.

Hyvin läheisesti

2

3

4

Ei lainkaan

Jos 4.5=1,2

4.9 Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tämänhetkistä tilannettasi?

Olen ensisijaisesti opiskelija ja teen töitä opiskeluni ohessa
Olen ensisijaisesti ansiotyössä ja opiskelen ansiotyöni ohessa

4.10 Oletko tehnyt ansiotyötä kesällä tai muina loma-aikoina viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana?

Myös palkallinen harjoittelu lasketaan mukaan.

Kyllä
En ole

Jos 4,5 = 1,2

4.11 Minkälaista taloudellista tukea saat säännönmukaisesti perheeltäsi ja/tai puolisoiltasi?

Käteisenä tai tilisiirtona saamasi tuki tarkoittaa mitä tahansa, jolla rahoitat opiskelua tai muita elinkustannuksiasi

Maksetuilla laskuilla voidaan kattaa mitä tahansa seuraavista: vuokra, sähkölasku, lämmitys, lukukausimaksut, puhelinlaskut, tilausmaksut, julkinen liikenne tai muut vastaavat laskut

Muulla taloudellisella tuella tarkoitetaan sellaista taloudellista tukea, jonka saat rahan asemasta tavarana tai hyödykkeinä (esimerkiksi ilmainen asuminen, ruoka, puhelin, auton käyttö tai muut hyödykkeet).

Ole hyvä ja merkitse kaikki soveltuvat kohdat.

- a. Säännöllistä rahallista tukea (tilisiirrot tai käteinen)
- b. Säännöllistä laskujen maksamista puolestani (myös lukukausimaksut)
- c. Muuta säännöllistä taloudellista tukea (esimerkiksi ruokaa, ilmainen asuminen, vaatteita, puhelin, auton käyttö)

Vanhemmiltani, sisaruksiltani tai muilta sukulaisilta

Puolisoltani

En saa tämän kaltaista tukea perheeltäni tai puolisoiltani

4.12 Maksaako joku muu säännöllisesti laskujasi tai saatko taloudellista tukea hyödykkeinä joltain muulta kuin perheeltäsi tai puolisoiltasi?

Ole hyvä ja merkitse kaikki soveltuvat kohdat.

- a. Säännöllistä laskujen maksamista puolestani (myös lukukausimaksut)
- b. Muuta säännöllistä taloudellista tukea hyödykkeinä (esimerkiksi ruokaa, ilmainen asuminen, vaatteita, puhelin, auton käyttö)

Työnantajani

Joku muu henkilö tai yhteisö (EI Kela, sosiaalitoimi)

Ei

4.13 Saatko opintotukea, apurahaa tai muuta julkista tukea opintoihisi tällä kevätlukukaudella?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kyllä, opintotukea

Kyllä, opintotuen huoltajakorotusta

Kyllä, yleistä asumistukea

Kyllä, opintolainaa

Kyllä, tuki korkeakoululta (apuraha, harjoittelutuki, stipendi)

Kyllä, muu suomalainen apuraha tai stipendi

Kyllä, ulkomainen apuraha, stipendi tai opintolainaa

En

4.14 Rahoitatko opiskelu- tai elinkustannuksiasi tällä kevätlukukaudella (osittain) säästöillä (esimerkiksi ansiotyöstä saaduilla)?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kyllä, ansiotyöstä saamillani säästöillä (esimerkiksi kesätyöt)

Kyllä, muilla säästöillä

En

4.15 Onko sinulla kevätlukukauden aikana vielä muita tulonlähteitä?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kyllä, **julkisista** lähteistä (esimerkiksi lapsilisä, eläke, työmarkkina- tai toimeentulotuki)

Kyllä, ei-takaisinperittävää tuloa **yksityisistä** lähteistä (esim. pääomatulot, vuokratulo, lahjat, omaisuuden myynti)

Kyllä, takaisinperittävää tuloa **yksityisistä** lähteistä (esim. pankkilaina tai yksityishenkilöltä saatu laina)

Ei

FI11 Oletko joutunut rajoittamaan opintotukikuukausien käyttöä (esimerkiksi palauttanut tai perunut tukea) nykyisten opintojesi aikana?

Voit valita useita vaihtoehtoja.

En ole rajoittanut

Kyllä, opintotuen tuloarajojen vuoksi

Kyllä, opintosuoritusvaatimusten vuoksi (5 op/kk ja 20op/lukuvuosi)

Kyllä, jotta tukiaika riittäisi tutkinnon suorittamiseen

Kyllä, muista syistä

FI12 Aiotko ottaa tai oletko ottanut opintolainaa nykyisten korkeakouluopintojesi aikana?

Kyllä

En

En tiedä vielä

Jos FI2=1

FI13 Arvioi paljonko aiot kaikkiaan ottaa opintolainaa nykyisten korkeakouluopintojesi aikana?

Laske mukaan jo mahdollinen nostamasi laina ja se jonka olet aikeissa vielä ottaa

EUR

Lainamäärä yhteensä _____

Jos FI2=1

FI14 Oletko nostanut opintolainaa tämän lukuvuoden aikana?

Kyllä Suomesta

Kyllä ulkomailta

En

Jos FI4=1,2

FI15 Mitkä seuraavista syistä ovat vaikuttaneet siihen, että olet nostanut opintolainaa:

Voit valita useita

Opintolainan matala korkotaso

Opintolainan kohtuulliset takaisinmaksuehdot

Opintolainan markkinointi

Opintolainavähennys tai opintolainahyvitys

Oman alan kohtuulliset työllisyysnäköymät

Toimeentulon kannalta välttämättömien juoksevien menojen rahoittaminen

Yllättävien menojen rahoittaminen

Opintorahan ja asumistuen riittämättömyys

Omien tulojen vähäisyys

Perheen taloudellisen tuen vähäisyys

Jos FI1=4

FI15 Mainitsit, että opintolainavähennys vaikutti siihen, että nostit opintolainaa.

Mikä seuraavista vaikutti opintolainasi nostamiseen?

Mahdollisuus saada opintolainahyvitys (koskee 1.8.2014 tai sen jälkeen opintonsa ensimmäisen kerran aloittaneita)

Mahdollisuus saada opintolainavähennys (koskee 1.8.2005 lähtien, mutta ENNEN 1.8.2014 korkeakouluopintonsa ensimmäisen kerran aloittaneita)

Minulla ei ole oikeutta opintolainavähennykseen tai opintolainahyvitykseen, (esim. koska olen aloittanut opintoni ENNEN 1.8.2005)

4.16 Kuinka paljon rahaa sinulla on keskimäärin käytettävissä kuukaudessa seuraavista lähteistä tällä kevätlukukaudella?

"Käytettävissäsi oleva" tarkoittaa mistä tahansa saamaasi rahaa, joka on tarkoitettu kuukausimenoihisi. Muiden maksamia laskuja ei lasketa mukaan, koska tämä raha ei ole suoraan käytettävissäsi.

Ole hyvä ja pyri arvioimaan kuukaudessa käytettävissä oleva tulo keskimäärin, vaikka et saisikaan kyseistä tuloa joka kuukausi.

Vanhemmilta tai sukulaisilta saatu tuki käteisenä tai tilisiirtoina

Puolisolta saatu tuki käteisenä tai tilisiirtoina

Opintotuki (sisältäen mahdollisen huoltajakorotuksen)

Asumistuki

Apuraha tai stipendi (esimerkiksi säätiöltä)

Opintolaina

Muualta kuin Suomesta saatava opintotuki, apuraha tai stipendi

Ansio työ kevätlukukauden aikana

Säästöt aikaisemmasta työssäkäynnistä, joilla rahoitan elämistä ja opiskelua kuukausittain

Muut säästöt, joilla rahoitan elämistä ja opiskelua kuukausittain

Muut julkiset sosiaalietuudet (esim. lapsilisä, toimeentulotuki)

Muu ei-takaisinperittävä tulo yksityisistä lähteistä (elatusapu, pääomatulo, perinnöt, lahjat)

Muu takaisinperittävä tulo yksityisistä lähteistä (lainat yksityisiltä)

Yhteensä (ohjelma laskee automaattisesti)

4.17 Paljonko sinulla kuluu keskimäärin rahaa seuraaviin tällä kevätlukukaudella?

Jos 4.11.1.2=1 tai 4.11.2.2=1 tai 4.12.1.1=1 tai 4.12.2.1=1 tai 4.11.1.3=1 tai 4.11.2.3=1 tai 0.1.2=1 tai 4.12.2.2=1

Vastasis yllä, että joku maksaa säännöllisesti puolestasi laskuja ja/tai että saat säännöllisesti luontoisetuja: Ole hyvä ja arvioi näiden määrä toiseen sarakkeeseen (muiden maksamien laskujen ja luontoisetujen arvon summa).

Jos 4.11.1.3=1 tai 4.1.1=1

Ole hyvä ja arvioi niiden kustannusten määrä, joita vanhempasi maksavat ylimääräistä sinusta, esimerkiksi ruuasta. Jos vanhempasi maksaisivat samasta asunnosta ilman, että asuisit heidän kanssaan, heidän maksamansa vuokra tai vastike eivät kasva (jolloin vastataan 0), mutta muut asumiskustannukset (esimerkiksi sähkölasku) voivat kasvaa.

Jos 4.11.2.3=1 and 4.1.2=1

Ole hyvä ja arvioi ensimmäiseen sarakkeeseen vain itse maksamasi summa ja toiseen sarakkeeseen se, mitä puolisisi maksaa oman osuutensa lisäksi. Jos esimerkiksi jaatte pariskuntana asumiskustannuksenne tasan, kirjoita itse maksamasi osuus ensimmäiseen ja 0 toiseen sarakkeeseen. Jos taas puolisisi maksaa kaikki asumiskustannuksenne, merkitse ensimmäiseen sarakkeeseen 0 ja toiseen hänen sinun puolestasi maksama osuus.

Jos sinulla on taloudellisia huollettavia (esimerkiksi lapset, puoliso, vanhemmat), laske heidät mukaan maksamiisi kustannuksiin (jos maksat oman ja lapsesi ruokamenot, merkitse nämä yhteensä). Lukukaudella tarkoitetaan vuoden ensimmäisiä kuutta kuukautta. Merkitse 0 sellaisiin kustannuksiin, joita sinulla ei ollut.

Lukukausi =6 kuukautta.

a. Opiskelukustannukset kevätlukukaudella (=6 kuukautta)

Maksan itse

Muut maksavat puolestani

Lukukausimaksu

Ylioppilas- tai opiskelijakunnan jäsenyys sekä muut opiskelijajärjestöjen jäsenmaksut

b. Säännölliset kuukausittaiset (1kk) kustannukset kevätlukukaudella

Maksan itse

Muut maksavat puolestani

Asumiskustannukset (minulle kuuluva osa) pitäen sisällään vuokran, lyhennyksen, vastikkeet, sähkö ja vesilaskun

Ruoka

Liikenne

Viestintä (puhelin, nettiliittymä)

Terveystenhoito (sairausvakuutus, asiakasmaksut)

Lastenhoito

Velan lyhennykset (pl. asuntolaina)

Vapaa-aika (harrastukset)

Muut säännölliset elinkustannukset (vaatteet, hygienia, tupakka, lemmikit, vakuutukset pl. sairausvakuutus)

Muut opiskeluun liittyvät menot (kirjat, valmennuskurssit, kopiomaksut, muiden kurssien maksut)

Yhteensä (ohjelma laskee automaattisesti)

4.18 Miten paljon sinulla on taloudellisia vaikeuksia tällä hetkellä?

Erittäin paljon vaikeuksia
Melko paljon vaikeuksia
Jonkin verran vaikeuksia
Melko vähän vaikeuksia
Ei lainkaan vaikeuksia

4.19 Mikäli kohdallesi osuisi ennakoinaton 600 euron kustannus, pystyisitkö selviytymään siitä itse?

Kyllä, pystyisin maksamaan itse
Kyllä, joku auttaisi minua maksamaan puolestani (vanhemmat, puoliso, sukulaiset)
En pystyisi maksamaan itse eikä kukaan maksaisi puolestani

4.20 Oletko tehnyt harjoittelujaksoa (vähintään viikon mittaista) sen jälkeen, kun aloitit korkeakouluopintosi Suomessa?

Harjoittelujaksolla tarkoitetaan käytännön kokemuksen hankkimista työelämästä.

Kyllä, yhden tai useamman harjoittelun Suomessa
Kyllä, yhden tai useamman harjoittelun muualla
En

4.21 Oliko viimeisin harjoittelujaksosi Suomessa

tutkintooni kuuluva pakollinen osa
vapaaehtoinen (ei pakollinen osa tutkinto-ohjelmaani)

4.22 Oliko viimeisin harjoittelujaksosi Suomessa palkallinen vai palkaton?

Palkallinen
Palkaton

4.23 Oliko viimeisin harjoittelujaksosi ulkomailla

tutkintooni kuuluva pakollinen osa
vapaaehtoinen (ei pakollinen osa tutkinto-ohjelmaani)

4.22 Oliko viimeisin harjoittelujaksosi Suomessa palkallinen vai palkaton?

Palkallinen
Palkaton

Seuraavat kysymykset koskevat viimeisintä harjoittelujaksoasi ulkomailla.

4.25 Missä maassa teit ulkomaisen harjoittelujaksosi ja kuinka pitkä se oli?

Maa

Harjoittelujakson pituus kuukausissa

_____

Pudotusvalikko

Jos 4.20=2

4.26 Minkä ohjelman kautta ulkomaanjaksosi järjestyi?

Erasmus (+)
Muu EU-ohjelma
Muu ohjelma (tähän esimerkkejä suomalaisista)
Itsenäisesti, muun kuin vaihto-ohjelman kautta

4.27 Mitä tutkintoa olit suorittamassa Suomessa, kun olit ulkomaanjaksolla?

Jos olet opiskellut ulkomailla useammin kuin kerran, anna tiedot viimeisimmästä ulkomaanopiskelustasi.

Voit valita useita.

Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa
Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa
Ammattikorkeakoulututkinto
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Lisensiaatin/tohtorin tutkinto

4.28 Saitko harjoittelujaksostasi opintopisteitä?

Kyllä
En
En tiedä (vielä)

5 Opiskelijaliikkuvuus

5.1 Oletko osana opintojasi osallistunut johonkin seuraavista sen jälkeen, kun aloitit korkeakouluopintosi Suomessa?

Jos 4.2 =2

Oletko ulkomailla suoritetun harjoittelun lisäksi osallistunut osana opintojasi johonkin seuraavista sen jälkeen, kun aloitit korkeakouluopintosi Suomessa?

Opiskelijavaihtojakso ulkomailla
Muu opintoihin liittyvä jakso ulkomailla, vähintään 3 kuukautta
Muu opintoihin liittyvä jakso ulkomailla, alle 3 kuukautta
Ei opintoihin liittyviä jaksuja ulkomailla

Jos 5.1 ≠ 1

5.2 Ajattelen opintojaksoja ulkomailla yleisesti: Mikä seuraavista kuvaa parhaiten omia aikomuksiasi?

Olen jo tehnyt järjestelyjä ulkomaan jaksoa varten
En ole vielä tehnyt järjestelyjä, mutta olen aikeissa lähteä
En ole aikeissa lähteä ulkomaille opintoihini liittyen

Seuraavat kysymykset koskevat opiskelujaksoasi ulkomailla. Jos olet tehnyt useamman ulkomaan jakson, ajattele niistä viimeisintä.

Jos 5.1=1

5.3 Missä maassa olit ulkomaan jaksolla viimeksi ja miten pitkään?

Kesto kuukausina   Maan nimi (nykyinen)

5.4 Minkä ohjelman kautta ulkomaanjaksosi järjestyi?

Erasmus (+)
Muu EU-ohjelma
Muu ohjelma (esim Nordplus, KILROY)
Itsenäisesti, muun kuin vaihto-ohjelman kautta

5.5 Mitä tutkintoa olit suorittamassa Suomessa, kun olit ulkomaanjaksolla?

Jos olet opiskellut ulkomailla useammin kuin kerran, anna tiedot viimeisimmästä ulkomaanopiskelustasi.

Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa
Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa
Ammattikorkeakoulututkinto
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Lisensiaatin/tohtorin tutkinto

Jos 5.1=1

5.6 Hyväksyttiinkö ulkomailla suorittamasi opintosuoritukset ja arvosanat osaksi tutkintoasi Suomessa?

- Kyllä, kaikki opintopisteet hyväksyttiin
- Kyllä, vain osa hyväksyttiin
- Ei, opintopisteitä ei hyväksytty
- En suorittanut opintopisteitä ulkomailla
- En tiedä (vielä)
- En ollut aikonutkaan saada hyväksiluettavia opintopisteitä

Jos 5.1=1

5.7 Mitä seuraavista rahoitusmuodoista käytit ulkomaanjaksoasi varten?

Mikä näistä oli pääasiallinen rahoitusmuoto?

Huomioi kaikki ulkomaanopiskelun kustannukset (kuten matkakulut kohdemaahan ja oppilaitoksen lukukausi- ja ilmoittautumismaksut).

Merkitse kaikki käyttämäsi rahoituslähteet (yksi tai useampi) ja merkitse lisäksi näistä pääasiallisin (yksi vaihtoehto).

- Vanhempien/sukulaisten/puolison tuki
- Tulot aiemmasta ansiotyöstä tai omat säästöt
- Palkkatulot ulkomailla opintojen ohella tehdystä työstä
- Kohdemaan opintotuki/laina
- Lähtömaan opintotuki/laina
- Lähtömaan stipendi/laina ulkomaan opintoja varten
- EU-apuraha tai laina
- Muu

KAKSI ERILLISTÄ KYSYMYSTÄ

5.8 Missä määrin seuraavat seikat vaikeuttavat mielestäsi opiskelua ulkomailla?

Jos olet ollut ulkomaanjaksolla, vastaa kokemustesi pohjalta.

Jos et ole (vielä) opiskellut ulkomailla, kuvaile missä määrin seuraavat tekijät estävät sinua tällä hetkellä lähtemästä.

Vaikeuttaa
erittäin paljon-melko paljon-jonkin verran-vähän-ei lainkaan

- a. Riittämätön vieraan kielen taito
- b. Oman korkeakoulun antama puutteellinen tieto
- c. Erossa olo puolisosista tai lapsistani
- d. Erossa olo ystäväistäni tai vanhemmistani
- e. Ylimääräiset taloudelliset kustannukset
- f. Työpaikan menettäminen
- g. Motivaation puute
- h. Vähäinen hyöty opinnoille kotimaassa
- i. Vaikeudet sisällyttää ulkomaan opinnot suomalaisten opintojeni vaatimuksiini.
- j. Vaikeudet ulkomaisten opintosuoritusten hyväksymisessä
- k. Kohdemaan maahantulosäädöksiin liittyvät ongelmat (viisumi, oleskelulupa)
- l. Rajoitukset liikkuvuusohjelmiin pääsyssä (lähtö- tai kohdekorkeakoulu)
- m. Terveystila

5b Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden suunnitelmat

MK1 Mitkä seuraavista tekijöistä kuvaavat motiivejasi tulla opiskelemaan Suomeen? (valitse kaikki, jotka kuvaavat tilannettasi)

- a. Suomen koulutusjärjestelmän hyvä maine
- b. Nykyisen korkeakouluni hyvä maine tai laatu
- c. Nykyisen koulutusohjelmani maine tai laatu
- d. Nykyisen koulutusohjelmani professorien, opetus- tai tutkimushenkilöstön maine
- e. Halu työskennellä Suomessa valmistumisen jälkeen
- f. Henkilökohtaiset suhteet – Puolisoni tai kumppanini asuu tai on muuttamassa Suomeen
- g. Aikaisemmat opinnot tai opiskelijavaihtokokemukset Suomessa
- h. Aikaisempi matkustuskokemus Suomessa
- i. Aikaisempi työkokemus Suomessa
- j. Muu syy

MK2 Olitko aikeissa jäädä Suomeen jo siinä vaiheessa, kun saavuit tänne opiskelemaan?

- a. Kyllä
- b. En
- c. En ollut varma

MK3 Valmistumisesi jälkeen oletko nyt aikeissa...

- a. Palata takaisin kotimaahasi
- b. Muuttaa jonnekin muualle kuin kotimaahasi
- c. Jäädä asumaan toistaiseksi Suomeen
- d. En tiedä vielä tai en ole päättänyt

MK6 Vaikuttiko jokin seuraavista tekijöistä siihen, että muutit mieltäsi ja päätit jäädä valmistumisesi jälkeen Suomeen? (valitse tilannettasi parhaiten kuvaava väite)

- a. Työllistymismahdollisuudet alallani Suomessa
- b. Nykyinen työpaikkani Suomessa
- c. Suomalainen elämäntyyli
- d. Nautin suomalaisesta kulttuurista ja tapahtumista
- e. Suomalainen yhteiskunta sopii minulle
- f. Henkilökohtaiset suhteet – Perhe tai läheiseni asuvat Suomessa
- i. Muu

MK7 Ajateltaessa Suomen hallituksen mahdollisuuksia vaikuttaa haluusi jäädä ja työskennellä Suomessa; Olisiko seuraavilla politiikkatoimilla mielestäsi vaikutusta siihen, että kaltaistesi opiskelijat haluaisivat jäädä Suomeen?

- a. Viisumi- ja oleskelulupia koskevat politiikkatoimet
- b. Talouskasvua ja työpaikkojen luomista kannustava politiikka
- c. Työmarkkinapolitiikka: Esimerkiksi maahanmuuttajille räätälöidyt työllistymiskoulutukset
- d. Kielipolitiikka
- e. Hyvinvointipolitiikka (etusjärjestelmät, terveys- ja hyvinvointipalvelut)
- f. Korkeakoulutuksen kansainvälistymistä edistävä politiikka
- g. Yhteiskunnan avoimuutta edistävä politiikka

6 Taustatiedot

6.1 Minä vuonna olet syntynyt?

Ole hyvä ja merkitse syntymäpäiväsi kuukausi ja vuosi

Kuukausi _____ Vuosi _____

6.2 Sukupuolesi

Nainen

Mies

Muu

En voi tai halua vastata (tai: En halua luokitella itseäni yllä oleviin luokkiin)

6.4 Missä maassa sinä ja vanhemmasi/hooltajasi olette syntyneet?

Huomaa, että kysymyksellä tarkoitetaan tämänhetkisiä valtionrajoja.

Pudotusvalikko En osaa sanoa

Sinä

Äitisi/hooltajasi

Isäsi/hooltajasi

6.5 Onko sinulla ja vanhemmillasi/hooltajillasi Suomen kansalaisuus?

Kyllä Ei En tiedä

Sinä

Äitisi/hooltajasi

Isäsi/hooltajasi

6.7 Kuinka monessa kielessä (mukaan lukien äidinkielenä) arvioit kirjalliset ja suulliset taitosi (erittäin) hyväksi?

Yhdessä kielessä

Kahdessa kielessä

Kolmessa kielessä

Neljässä kielessä

Useammassa kuin neljässä kielessä

6.8 Onko sinulla lapsia?

Kyllä, montako?

Ei

jos 6.8=1

6.9 Minkä ikäinen on nuorin lapsesi?

Jos lapsesi on alle 1-vuotias, merkitse 0

6.10 Onko sinulla fyysistä vammaa, vaivaa, toimintarajoitetta tai pitkäaikaisia terveysongelmia?

Pitkäaikainen terveysongelma tarkoittaa terveysongelmaa, joka on kestänyt tai joka todennäköisesti kestää vähintään 6 kuukautta.

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

Krooniset sairaudet

Mielenterveysongelmat

Liikuntarajoite

Aistivamma (näkö tai kuulo)

Oppimisvaikeus (ADHD, lukihäiriö)

Muu pitkäaikainen terveysongelma, toimintarajoite tai vaiva

Ei mitään näistä

Jos 6.10≠7

Seuraavat kysymykset koskevat opiskelijoita, joilla on jokin opintojen etenemiseen vaikuttava terveyden ja/tai toimintakyvyn rajoite tai muu pitkäaikainen sairaus.

Pitäksemme vastattavan tekstin lyhyenä, käytämme sanaa ”haitta” kuvaamaan kaikki terveydellisiä ja toimintakyvyn rajoitteita. Toivomme, että ymmärrät ratkaisumme, vaikka käyttäisitkin tilanteesi kuvaamiseen itse toisenlaista termiä.

6.11. Onko haittasi sellainen, jonka muut huomaavat helposti?

Kyllä, muut ihmiset huomaavat haittani heti minut tavatessaan, että minulla on terveydellinen haitta

Kyllä, muut ihmiset huomaavat ennemmin tai myöhemmin, että minulla on terveydellinen haitta

Ei, terveyshaittani ei ole suoraan huomattavissa

Jos 6.10≠7

6.12 Missä määrin mainitut haitat :

Rajoittavat merkittävästi – Rajoittavat, mutta ei merkittävästi – Eivät rajoita lainkaan

a. rajoittavat sinua tekemästä asioita joita ihmiset yleensä tekevät

b. rajoittavat opintojasi

Jos 6.10≠7

6.13 Jos ajattelet sitä, millä tavoin vamma, vaiva, toimintarajoite tai muu pitkäaikainen terveysongelma rajoittaa opiskeluasi: Arvioi missä määrin yhteiskunta ja oppilaitoksesi auttavat sinua selviytymään näistä rajoitteista?

1 Täysin riittävästi

2

3

4

5 Ei lainkaan riittävästi

En tarvitse tai halua tukea

7 Lopuksi vielä muutama kysymys perhetaustastasi.

Kysymykset koskevat äitiäsi ja isääsi, tai niitä henkilöitä jotka ovat olleet sinulle vanhempina, esimerkiksi huoltajat, isovanhemmat, isä- tai äitipuoli, kasvattivanhemmat jne.

7.1 Mikä on korkein koulutustaso, jonka isäsi ja äitisi tai huoltajasi ovat suorittaneet?

Äiti/huoltaja / Isä/huoltaja
Peruskoulu tai kansakoulu
Lukio
Ammatillinen tutkinto
Opistotutkinto
Alempi korkeakoulututkinto yliopistossa
Ylempi korkeakoulututkinto yliopistossa
AMK- tutkinto
Ylempi AMK- tutkinto
Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto
En tiedä/ Ei koske minua

7.2 Kuinka hyvin toimeentulevia vanhempasi mielestäsi taloudellisesti ovat verrattuna muihin perheisiin?

Jos vanhempasi tai huoltajasi eivät ole enää elossa, arvioi heidän viimeisin taloudellinen tilanteensa.

Jos vanhempasi tai huoltajasi ovat eronneet, ole hyvä ja arvioi, kuinka hyvä heidän taloudellinen tilanteensa on keskimäärin.

Erittäin hyvin toimeentulevia
Melko hyvin toimeentulevia
Keskitasoisesti toimeen tulevia
Melko huonosti toimeentulevia
Erittäin huonosti toimeentulevia

LÄHTEET

- Airas, M., Delahunty, D., Laitinen, M., Shemsedini, G., Stenberg, H., Saarilampi, M-L., Sarparanta, T., Vuori, H. & Väättäin H. (2019). Taustalla on väliä. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, julkaisut 22: 2019. https://karvi.fi/app/uploads/2019/11/KARVI_2219.pdf
- Finnegan, F., Merrill, B., & Thunborg, C. (2014). Student voices on inequalities in European higher education : challenges for theory, policy and practice in a time of change. Routledge.
- Juusola, H. & Kohtamäki, V. (2020). Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus korkeakoulutuksessa – esittelyssä Gate-hankkeen verrokkimaa Ruotsi. Policybrief <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=36101>
- Juusola, H. & Kohtamäki, V. (2021). Tiivistelmät tasa-arvon toteutumisesta verrokkimaissa Ruotsissa, Irlannissa ja Englannissa. Julkaisussa Nori, H., Juusola, H., Kohtamäki, V., Lyytinen, A. & Kivistö J. (2021). Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa. GATE-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:12. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162889/VNTEAS_2021_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heini, A. & Klemetti, J. (2018). Selvitys vammaisten korkeakouluopiskelijoiden työelämätarpeista ja -haasteista. https://www.eesteettaihin.fi/wp-content/uploads/Kynnys-ry_Selvitys-vammaisten-korkeakouluopiskelijoiden-ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4tarpeista-ja-haasteista.pdf
- Kaltiala-Heino, R., Marttunen, M. & Fröjd, S. (2015). Lisääntyvätkö nuorten mielesterveysongelmat? Suomen Lääkärilehti 26-32/2015 VSK 70, 1908-1912. <https://www.laakarilehti.fi/pdf/2015/SLL262015-1908.pdf>
- Karhunen, H., & Uusitalo, R. (2017). 50 vuotta koulutusmahdollisuuksien tasa-arvoa. Yhteiskuntapolitiikka 82 (3), 296–303.
- Kela (2019). Kelan kuntoutustilasto 2019. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/315063>
- Kohtamäki, V. (2021). Verrokkimaatuliaiset Suomeen – pohdintaa verrokkimaiden yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämispoliittikoiden ja -keinojen soveltuvuudesta Suomeen. Julkaisussa Nori, H., Juusola, H., Kohtamäki, V., Lyytinen, A. & Kivistö J. (2021). Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa. GATE-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:12. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162889/VNTEAS_2021_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kunttu, K., Pesonen, T. & Saari, J. (2016). Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48. Helsinki. https://www.yths.fi/app/uploads/2020/01/KOTT_2016-1.pdf
- Lahtinen, J. & Myllyniemi, S. (2021). Nuorten tyytyväisyys elämään korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana. Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä -kirjoitussarja. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma70>
- Nori, H., Juusola, H., Kohtamäki, V., Lyytinen, A. & Kivistö, J. (2021). Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa. GATE-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:12. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162889/VNTEAS_2021_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nurmi-Koikkalainen, P., Ahola, S., Gissler, M., Halme, N., Koskinen, S., Luoma, M-L., Malmivaara, A., Muuri, A., Sainio, P., Sääksjärvi, K. & Väyrynen, R. (2017). Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta. Analyysia THL:n tietotuotannosta. Työpäpöri 38/2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135650/URN_ISBN_978-952-302-946-0.pdf?sequence=1

- OECD (2018). Education at a Glance 2018: OECD Indicators. OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>
- OECD (2019). Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>.
- OECD (2018). The Resilience of Students with an Immigrant Background. Factors that Shape Well-being. OECD Reviews of Migrant Education, March 19, 2018. <https://www.oecd.org/education/the-resilience-of-students-with-an-immigrant-background-9789264292093-en.htm>
- OKM (2018). OECD-vertailu: Naiset ja maahanmuuttajat hyötyvät koulutuksesta muita vähemmän. Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 11.9.2018. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/naiset-ja-maahanmuuttajat-hyotyvät-koulutuksesta-muita-vahemman
- Oksanen, A., Laimi, K., Björklund, K., Löyttyniemi, E. & Kunttu, K. (2017). A 12-year trend of psychological distress: national study of Finnish university students. Central European Journal of Public Health: 2, 113–119. DOI: 10.21101/cejph.a4438
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2020). Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Vuosikatsaus 2019. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 21.1.2021].
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2019). Väestön koulutus rakenne 2018 [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu 21.1.2021].
- Torikka, A., Kaltiala-Heino, R., Rimpelä, A., Marttunen, M., Luukkaala, T. & Rimpelä, M. (2014). Self-reported depression is increasing among socio-economically disadvantaged adolescents - repeated cross-sectional surveys from Finland from 2000 to 2011. BMC Public Health 14: 408 <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2458-14-408>
- Valtioneuvosto (2019). Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2016/27 1 artikla. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

eurostudent.eu
★★★★★★

ISBN 978-952-263-881-6 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)